

**Калегіяльна
пра кінасферу**

С. 2 — 3

**Музычныя
інструменты, колькі
вас "жывых"?**

С. 4

**Калі пабачым
шэдэўры
Эль Грэка?**

С. 5

**А бізнес-ідэй
для культуры
бракуе...**

С. 7

**Хто працягне
"экспансію"
фэстаў?**

С. 9

Такім урачыста-касмічным убачыў касцёл Святога Мікалая ў вёсцы Свір, што на Мядзельшчыне, Віктар Малышчыц — астраном, які захапляецца здымкамі зорных аб'ектаў. З XVII стагоддзя храм гэты назірае ўзыходжанне Віфлеемскай Зоркі

НАПРАДВЕСНІ СВЕТЛАГА РАЖДЖАСТВА

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Акцыя "К": журналісцкі аўтапрабег па СДК і не толькі

На Гомельшчыне ахоплівае асаблівае хваляванне. Не за сябе. За людзей, што жывуць тут і працуюць. Усё ж вобласць калісьці сур'эзна пацярпела ад чарнобыльскіх наступстваў. Хтосьці скажа: занадта шмат часу мінула. Запярэчым: тагачасны ператрус насельніцтва адчувальны і па сёння. І ў першую чаргу гэта датычыцца кадравыя пытанні. У адным з раёнаў нам прызналіся, што сапраўдных прафесіяналаў у сферы культуры добра як з дзесяць працэнтаў набяраецца. Сямтам разбураюцца вясковыя апусцелыя хаты: дэмаграфічны крызіс не менш бязлітасны за чарнобыльскую навалу.

Яўген РАГІН,
Кастусь АНТАНОВІЧ
Мінск — Мінская —
Гомельская вобласці —
Мінск / Фота аўтараў

Нікому нічога не патрэбна?

Лекі ад сіндрому "раскіданага гнязда"

Але і ў такіх няпростых умовах работнікі культуры Гомельшчыны многае робяць для таго, каб вёска наша не адчувала сябе ў краіне часовай, а таму тужлівай ды ўкленчанай жыхаркай.

Гатэль-бібліятэка

Па дарозе на Жлобін заўважылі ўказальнік на Чырвоны бераг і, ведаючы пра рэстаўрацыю старадаўняга палаца, нягледзячы на канец працоўнага дня, вырашылі туды завітаць. І не прагадалі! Заспелі за працай рэстаўратараў, якія даводзілі да ладу ўнутранае аздабленне будынка, што звонку нагадвае казачны замак. Зрабіўшы трохі здымкаў палацавага інтэр'еру ды экстэр'еру, перамовіўшыся колькі хвілін з майстрамі, вырашылі ім не надакучаць — тэрмін здачы аб'екта і так "падціскае" рэстаўратараў.

Паўгадзіны па трасе, і ўжо зіхаціць начнымі агнямі **Жлобін**.

Даўно мы не былі ў гэтым горадзе. Гадоў некалькі. За гэты час цэнтр горада, прыняўшы да сябе "Дажынкi — 2013" і адчуўшы наступствы дзяржаўнага перадсвяточнага "цюнінгу", змяніўся карэнным чынам. Паболела кавярняў, офісаў незвычайнай нават для Мінска архітэктуры, суперсучасных гатэляў. Словам, ва ўсім адчуваецца гонар Жлобіна за сябе. Так, напэўна, і павінен развівацца перспектыўны "металургічны" горад. Штосьці падобнае ў вулічным выразе гарадскога аблічча бачылі хіба што толькі ў Светлагорску.

Уразіла гасцініца, што называлася да рамонт "Жлобін". І нават не надзвычайнай цеплынёй утульных нумароў (а вулічны марозчык быў адчувальным) і не тым, што мясцовы бармен нам у адказ пачаў спрабаваць размаўляць па-беларуску. Прыемна здзівіла тое, што збоч лесвіцы на другі паверх прымацаваны

паліцы з кнігамі (і сур'эзна класіка, і лёгкае чытво). Бук-кросінг у самай лепшай сваёй праяве, бо арганізаваны не пад прымусам, а для дадатковай зручнай паслугі гатэльнаму жыхару, што пажадае прабавіць доўгі вечар за чытаннем.

Аптымізаваныя клубы чакае аўкцыён

Паблукаўшы трохі па горадзе, не без дапамогі мясцовых жыхароў знайшлі новы будынак аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Жлобінскага райвыканкама, дзе і пазнаёміліся з яго начальнікам Валянцінай Няхай.

Валянціна Васільеўна ў культуры чалавек пакуль яшчэ новы, тым не менш (адрозніваецца ад старога) ставіцца да арганізацыі дзейнасці ўстаноў культуры. Уззяць тую ж работу аўтаклуба. Па пятніцах і суботах з яго ўдзелам цяпер адбываюцца вялікія канцэртныя праграмы не толькі ў маланаселеных вёсках, але і ў некаторых цэнтрах сельсаветаў: там дзе хоць і дзейнічае ўстанова культуры, але ёй не хапае тэхнічнага патэнцыялу арганізаваць яркра-

вае свята. Пры гэтым да штатных супрацоўнікаў аўтаклуба далучаюцца лепшыя самадзейныя салісты з бліжэйшых устаноў культуры. Пасля кожнага канцэрта праходзіць дыскатэка. У выніку і мясцовыя жыхары атрымліваюць запамінальнае шоу, і культура застаецца ў выйгрышы: праз платныя ўваходныя квіткі на баланс аддзела паступае хай сабе і невялікі, а ўсё ж стабільны прыбытак.

Такім чынам аўтаклуб па некалькі разоў на год завітвае ў адносна вялікія населеныя пункты. Усяго ж у раёне 156 паселішчаў. І па словах Валянцінай Няхай, аб'ехаць усе за год не атрымліваецца. Прасцей і танней падвесці пару чалавек з якогось хутара на канцэрт, чым арганізоўваць яго там...

Заканчэнне артыкула
чытайце
на старонках 10 — 11.

АКЦЭНТ ТЫДНЯ

...Праграма мерапрыемства была надзвычай насычанай. Але госці, азнаёміўшыся з ёю, цалкам яе ўхвалілі і папрасілі ні ў якім разе праграму не скарачаць, а вось калі яшчэ чым дапоўніць — дык калі ласка. З афіцыйных прамоў і прыватных размоў было зразумела, што для суайчыннікаў з замежжа вандроўка ў Беларусь — гэта нешта большае, чым "курсы павышэння кваліфікацыі". Тут цалкам карэктным будзе параўнанне з наведваннем шчырымі хрысціянамі Святой Зямлі. Сама атмосфера прыязнага сумоўя, адчуванне далучанасці да вялікай культурнай грамады, відэаочна, натхняе не ў меншай ступені, чым сумоўе (лічы — на роўных, бо справа робіцца адна) з аўтарытэтнымі дзеячамі нацыянальнай культуры.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Прэстыжна і адказна

Прэзентацыя беларускіх гістарычных і традыцыйных строяў. / Фота аўтара

Ну а цяпер пра сам праект. З 15 па 19 снежня Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Інстытут культуры Беларусі, Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур, Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за мяжой "Радзіма" ладзілі майстар-класы для кіраўнікоў творчых калектываў грамадскіх аб'яднанняў беларусаў замежжа. Мерапрыемства мела назву "Майстэрства калектываў аматарскай творчасці і іх роля ў прэзентацыі беларускай культуры за мяжой". Частка імпрэз адбывалася ў сценах Інстытута культуры Беларусі, а іншыя — на выездзе: у Нацыянальных цэнтрах мастацкай творчасці дзяцей і моладзі, Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Рэспублікі Беларусь. Нашы суайчыннікі з Латвіі, Польшчы, Расіі, Эстоніі, Італіі, Казахстана, Літвы кантактавалі з такімі асобамі, як кіраўнік гурта "Этна-трыа "Троіца" Іван Кірчук, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Беларусі імя Г. Цітовіча Міхась Дрынеўскі, супрацоўнік аддзела старажытнай беларускай культуры Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Марыя Віннікава і іншымі. Тэматыка майстар-класаў уключала ў сябе традыцый народнай харэаграфіі і вакальна-харавога майстэрства, сучаснае асэнсаванне старажытных абрадаў і свят, традыцыйныя промыслы і рамёствы, сённяшні дзень народ-

нага касцюма. Гаворка ішла пра чыннікі нацыянальнай тоеснасці, якія вылучаюць Беларусь сярод краін свету, дазваляюць нашым суайчыннікам у замежжы заставацца самімі сабой і трымаць сувязь з Бацькаўшчынай.

Ад кіраўнікоў жа праекта можна было пачуць меркаванне, што такія імпрэзы нам, якія жывуць у Беларусі, патрэбны не менш, чым беларусам, што жывуць у замежжы. Іх вачамі мы бачым сябе нібыта звонку і лепш усведамляем сваё месца і статус у Сусвеце. А тое, што беларусы ў замежжы імкнуцца захаваць сваю тоеснасць, — знак таго, што быць беларусам прэстыжна. Мне, у прыватнасці, запомніліся словы спадарыні, што прадстаўляе беларускую арганізацыю ў Італіі: нягледзячы на прывабнасць італьянскай культуры і цывілізацыі, яна і людзі яе суполкі жадаюць заставацца беларусамі.

Прадстаўнікі Інстытута культуры, Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур, таварыства "Радзіма" шчыра гаварылі пра свае праблемы. Матэрыяльныя, кадравыя ды іншыя, якіх нямала ў культурнай галіне. Але падкрэслівалася, што ні ў якім разе нельга эканоміць на іміджы, бо гэта пытанне прэстыжу дзяржавы і беларускага ўплыву ў свеце. Разам з тымі са сваіх суайчыннікаў, якім лёс наканавана жыць за межамі Беларусі, мы чакаем шчыравання ў справе прэзентацыі беларушчыны. Бо быць беларусам не толькі прэстыжна, але і адказна.

К

Вынікі і праблемы развіцця сферы кінематографіі Рэспублікі Беларусь за 2009 — 2014 гады, а таксама стратэгічныя задачы яе развіцця на наступную пяцігодку былі абмеркаваны ў час пасяджэння калегіі Міністэрства культуры краіны 16 снежня ў Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм". Юбілейная дата беларускага кіно не перашкодзіла кіраўніцтву і спецыялістам сферы агучыць "балавыя кропкі" айчыннай кінематографіі і паспрабаваць вызначыць магчымы шляхі яе далейшага развіцця. У рабоце калегіі браў удзел намеснік Прэм'ер-міністра краіны Анатоль ТОЗІК.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Квінтэсэнцыя

ФОТОФАКТ

Наш анонс

19 снежня адбылося сумеснае пасяджэнне Прэзідыума Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і калегіі Міністэрства культуры краіны. Пад час мерапрыемства былі разгледжаны шматлікія пытанні навуковага супрацоўніцтва ў сферы культуры. Падрабязнасці чытайце ў наступным нумары.

Фота Пётры ВАСІЛЕЎСКАГА

Вынікі і праблемы

Тон канструктыўнай і адкрытай размовы задаў міністр культуры краіны Барыс Святлоў, які ў асноўным дакладзе, абмяляваўшы сітуацыю кінагаліны, вызначыў нароўні з выкананнем пэўных пунктаў Канцэпцыі развіцця кінематографіі Рэспублікі Беларусь на 2009 — 2014 гады шэраг праблем.

У прыватнасці, дзейнасць механізма аказання дзяржаўнай падтрымкі вытворцам фільмаў на конкурснай аснове, укараненню якога садзейнічаў Указ Прэзідэнта № 567 "Аб мерах па дзяржаўнай падтрымцы і стымуляванні развіцця кінематографіі ў Рэспубліцы Беларусь" ад 5 снежня 2011 года.

ён, падкрэсліўшы, што ў "сцэнарным партфелі" кінастудыі адсутнічаюць кінапраекты, здольныя прывабіць масавага глядача.

Што датычыцца самаакупнасці дзяржаўнай кінастудыі, дык па выніках бягучага года "Беларусьфільм" плануе выйсці на бясплатную працу. Тым не менш паводле папярэдніх 10 месяцаў яе дзейнасць была стратнай. "Нізкая акупляльнасць неігравых і анімацыйных фільмаў", — пералічыў недахопы міністр культуры. І гэтаксама вылучыў праблемы, якія ўзнікаюць пры стварэнні кінапрадукцыі ў кааперацыі: "Замежныя партнёры разглядаюць беларускіх партнёраў пераважна як крыніцу атрымання сродкаў для дафінансавання сваіх кінапраектаў, не прадастаўляючы ім магчымасці ўплыву на творчы і камерцыйны складнікі".

Не лепшыя пазіцыі беларускага кіно і ў айчынным пракаце. "Кіно, якое было выраблена ў Беларусі,

рост кінагледачоў і аб'ём выручкі ад рэалізацыі білетаў. І разам з тым мерапрыемствы Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады ў частцы будаўніцтва новых кінатэатраў з-за адсутнасці фінансавання паўсюдна не выкананы, — канстатаваў міністр культуры, яшчэ раз звярнуўшы ўвагу на адасобленасць кожнай з арганізацый, якія ажыццяўляюць пракат у рэгіёнах.

Канцэпцыі развіцця

Такім чынам, асноўныя праблемы беларускага кінематографіа, якія вынікаюць з дакладу, — гэта пакуль яшчэ нізкая самаакупнасць айчыннай кінапрадукцыі, адсутнасць рэальнай канкурэнцыі паміж вытворцамі фільмаў, дзейнай сістэмы пракату і распаўсюджвання беларускага кіно, кадравы дэфіцыт.

План новай "Стратэгіі развіцця кінавідэагаліны на 2015 — 2020 гады", які агучыў міністр

КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЕВАЯ
МАСАВА-ПАЛІТЫЧНАЯ ГАЗЕТА
Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ.
Адказны сакратар: Вольга НАВІЦКАЯ;
рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАПІН;
аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕЎСКИ, Алег КЛІМАЎ, Аліна САУЧАНКА; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД; карэктар — Інга ЗЕЛЬБІС.
Сайт: www.kimpress.by E-mail: kultura@tut.by
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны аддзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім і калі выданы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.
Аўтарскія рукапісы не рэдакуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
"Культура", 2014. Наклад 5857. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 19.12.2014 у 16.00. Замова 5042.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

ФОТОФАКТ

Юбілейны календар

У Беларускай дзяржаўнай музеі Вялікай Айчыннай вайны адбылася прэзентацыя насценнага календара на 2015 год. Ён створаны на аснове рэпрадукцый жывапісных палотнаў, што адпавядаюць тэматыцы юбілейнага года Вялікай Перамогі. На вокладцы змешчаны хрэстаматычны твор Валянціна Волкава "Мінск, 3 ліпеня 1944 года". Усяго ж скарыстана 13 рэпрадукцый. Сярод іх — 11 карцін з фондаў музея Вялікай Айчыннай вайны, а 2 — з Нацыянальнага мастацкага музея. Згаданы календар з рэпрадукцыямі я назваў "мастацкім дайджэстам эпопеі": ад гераічнай абароны Брэсцкай крэпасці да адбудовы вызваленнага ад акупантаў Мінска.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота аўтара

Віншаванне*

Паважаныя калегі і сябры!

Прыміце ад Цэнтральнага камітэта Беларускага прафсаюза работнікаў культуры шчырыя віншаванні з надыходам самых светлых свят — Нараджэннем Хрыстовым і Новым годам! Няхай надыходзячы год стане для вас добрым, поўным цікавых планаў і ажыццяўленнем усіх жаданняў і надзей. Жадаю вам поспехаў ва ўсіх вашых справах і пачыненнях на карысць любімай Беларусі, міру і стабільнасці ў Беларускай грамадстве — на радасць вам, вашым родным, блізкім і ўсім-ўсім нам. Моцнага здароўя, даўгага года, шчасця і дабрабыту вам і тым, хто вам дарагі!

3 павагай,
Наталля АЎДЗЕЕВА,
старшыня ЦК Беларускага прафсаюза
работнікаў культуры

культуры, скіраваны на рашэнне наступных задач.

Па-першае, павышэнне эфектыўнасці дзяржаўнай падтрымкі вытворчасці фільмаў. Яно, у прыватнасці, прадугледжвае вылучэнне дзяржаўных грантаў Міністэрства культуры для фінансаванага забеспячэння праектаў па выніках конкурсаў, што будучы праводзіцца ў фармаце пітчынгаў — адкрытай абароны кінапраектаў. Гэты пункт уключае і ўзмацненне кантролю над вытворцамі фільмаў, якія прэтэндуюць на атрыманне дзяржаўнай падтрымкі. А таксама "забеспячэнне празрыстасці і падкантрольнасці беларускаму боку выдаткаў і даходаў партнёраў па сумеснай вытворчасці фільмаў з выкарыстаннем дзяржаўнай падтрымкі".

Па-другое — удасканаленне нарматыўнага прававога забеспячэння сферы кінематаграфіі,

Калегія: як развіваць беларускае кіно?

Стратэгіі

якое, у прыватнасці, прадугледжвае стварэнне і размяшчэнне ў Інтэрнэце інфармацыйнага рэсурсу "Дзяржаўны рэестр фільмаў", пераход ад дзяржаўнай рэгістрацыі фільмаў да іх класіфікацыі, якая здзяйсняецца ўпаўнаважанай Міністэрствам культуры арганізацыяй.

Наступная задача — забеспячэнне ўстойлівага развіцця Нацыянальнай кінастудыі, якая будзе спалучаць у сабе функцыі кінастудыі і кінафабрыкі. (Так, плануемы аб'ём вытворчасці, у прыватнасці, ігравых карцін, у 2020 годзе дасягне 15 адзінак, а рэалізацыя ўласных фільмаў і аказанне кінаагенцыйных паслуг іншым арганізацыям пры ўмовах завяршэння мадэрнізацыі той жа вытворча-тэхнічнай базы перагяне суму ў 3 мільёны еўра.)

Для дасягнення гэтай мэты план прадугледжвае развіццё пракату і паказу фільмаў. У гэтым яго пункце, у прыватнасці, разглядаецца пытанне аб стварэнні ва ўсіх абласцях, акрамя Брэсцкай, абласных дзяржаўных арганізацый кінематаграфіі шляхам перадачы адпаведным абласным унітарным прадпрыемствам усіх кінаатэтраў вобласці. І нароўні з рэканструкцыяй і капітальным рамонтам будынкаў кінаатэтраў, мадэрнізацыяй іх абсталявання за кошт сродкаў абласцей, Мінска, прадугледжваецца сумесна з кінастудыяй, рэспубліканскімі і рэгіянальнымі тэлеканаламі правядзенне работ па прапагандзе беларускай кінапрадукцыі.

На калегіі прагучала пытанне аб падрыхтоўцы кінематаграфічных кадраў з улікам патрэбы кінавідэагаліны, у прыватнасці, "мастакоў-аніматараў", "рэжысёраў мантажа фільма". Адкрыццё неабходных спецыяльнасцей запланавана ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

План стратэгіі прадугледжвае і развіццё міжнароднага супрацоўніцтва ў сферы кінематаграфіі — у прыватнасці, уключэнне ў праграмы кінафестывалю мерапрыемстваў для развіцця кінабізнесу — так званых "індустрыяльных платформ". Плануецца таксама прыцягненне замежных інвестыцый у вытворчасць фільмаў, аказанне дзяржаўнай падтрымкі ў рэалізацыі "фестывальнага кіно".

Важным чыннікам развіцця айчынай кінематаграфіі застаецца і дзяржаўна-грамадскае

партнёрства — у прыватнасці, падтрымка Беларускага саюза кінематаграфістаў і Беларускай гільдыі акцёраў кіно ў ажыццяўленні іх статутнай дзейнасці, а таксама правядзенне сумесных з Міністэрствам культуры, кінастудыяй і саюзамі мерапрыемстваў.

Канструктыўныя садаклады

Агучаныя на калегіі садаклады, з аднаго боку, пацвердзілі праблемы айчынай кінагаліны, якія патрабуюць вырашэння, з іншага — задалі магчымыя накірункі выхаду з сітуацыі, што склалася.

Так, загадчык аддзела экранных мастацтваў філіяла "Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклора імя Кандрата Крапіўы" Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Антаніна Карпілава ўвогуле канстатавала адсутнасць на даным этапе існавання феномена беларускага кіно. "Так, яно мае добры, гуманны твар, але гэтага мала", — сказала кіназнаўца. Беларускі кінематограф сціснуўся да любоўна-крымінальнай тэматыкі, жорстка зазначыла яна, а між тым выбітная беларуская літаратура мусіць быць апірышчам у стварэнні нацыянальнай кінапрадукцыі, якой зараз пахваліцца кінастудыя "Беларусьфільм" не можа.

Дырэктар кінастудыі "Беларусьфільм" у сваю чаргу зазначыў, што рэканструкцыя, якая зараз адбываецца на прадпрыемстве, не дазваляе ёй "разгарнуцца" ў поўную сілу. "Кінастудыя ў дадзены момант не з'яўляецца кінастудыяй поўнага цыклу", — падкрэсліў Алег Сільвановіч. Адсоль, да прыкладу, яна не можа павялічыць аб'ём паслуг. Яшчэ адзін з "бічоў" прадпрыемства — адсутнасць больш плёнага супрацоўніцтва з беларускім тэлебачаннем, якое б дазволіла даносіць айчынную кінапрадукцыю да гледача больш эфектыўна. У якасці станоўчага прыкладу сумеснай вытворчасці дырэктар прывёў стужку "Скрасці Бельмандо", якую прагледзелі 70 000 кінагледачоў. На жаль, такіх прыкладаў няшмат.

У адказ на гэта намеснік прэм'ер-міністра краіны Анатоля Тозік заўважыў, што найўнасць гаспадарчых праблем

не адмяняе найўнасці праблем творчых. "Мо не трэба ўпадабляцца расійскаму НТВ у вырабе кінапрадукцыі, а рабіць кіно пра нашу культуру — пра нашы вытокі, пра Тураўскае княства, тое кіно, якое было б цікавае нашаму гледачу?" — задаў надзённае пытанне віцэ-прэм'ер. "Справа не ў базе, справа — у таленавітых рэжысёрах, якія з'яўляюцца асновай нацыянальнай кінематаграфіі", — развіў сваю думку Анатоля Тозік. І лічыў, што 70 000 тут далёка не мяжа, заўважыў намеснік прэм'ер-міністра.

Старшыня Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Геннадзь Давыдзька пазначыў у сваю чаргу значнае павелічэнне прадукцыі Нацыянальнай кінастудыі на айчынных тэлеканалах. "Агульны аб'ём паказа ў 2014 годзе склаў 13 000 гадзін — гэта 10%", — агучыў лічбы кіраўнік тэлерадыёкампаніі. Да 90-годдзя беларускага кіно былі падрыхтаваны адмысловыя праграмы на тэлеканале "Беларусь 3", прысвечаныя класіцы айчынага кінематографа. Між тым, значныя пытанні выклікае якасць копіі слынных стужак, якія прадастаўляе кінастудыя, звярнуў увагу заступнік кіраўніку краіны на так і не вырашанае пытанне вырабу лічбавых копіяў прадукцыі "Беларусьфільма" савецкага перыяду, якая захоўваецца ў расійскіх кінафотафонаархівах.

Насамрэч актуальных пытанняў, якія патрабуюць разгляду і пошуку нетрывіяльных рашэнняў, пад час абмеркавання было пастаўлена нямала. Яны і сапраўды вартыя карпатлівай працоўкі ды асэнсавання.

Агучаныя прапановы могуць стаць важным унёскам у рашэнне агульнай задачы — як зрабіць беларускае кіно статусным, узяць яго эканамічны патэнцыял.

У гэтым кантэксце нельга забывацца на тое, што маем. На значныя магчымасці беларускага дакументальнага кіно звярнула ўвагу ў сваім садакладзе загадчыца кафедры літаратурна-мастацкай крытыкі Інстытута журналістыкі БДУ Людміла Сянькова-Мяльніцкая. Навучыцца яго даносіць да гледача, знайсці пастаянную пляцоўку для яго дэманстрацыі — вось тая задача, вырашэнне якой дазволіць выйсці айчынай кінадакументалістыцы на новы ўзровень. Падобная ж сітуацыя і з беларускай анімацыяй, якая трывала заваёўвае прызы на міжнародных форумах, але так і застаецца "тэра інкогніта" для масавага гледача. Гэтую тэзу агучыў дырэктар студыі анімацыйных фільмаў кінастудыі Ігар Галіноўскі.

І вельмі істотную прапанову выказаў у сваім выступленні намеснік дырэктара прыватнай тэатральна-глядацкай установы культуры "Цэнтр візуальных і выканаўчых мастацтваў "Арт Карпарэшн", праграмны дырэктар кінафестывалю "Лістапад" Ігар Сукманаў. Гэта — неабходнасць распрацоўкі Закону аб мецэнацтве, які б прастымуляваў прыватніка, патэнцыйнага спонсара ўкладвацца ў айчыны кінематограф, кінафестывалі. І сапраўды, многія з агучаных пытанняў можна вырашыць з дапамогай лагічных захадаў, прадуманай палітыкі, паразумення, у рэшце рэшт, але тое, што айчынае кіно мае патрэбу ў інвестыцыях — з гэтым спрачацца цяжка. А для таго, каб забяспечыць устойлівы прыток капітала ў кіно, без адпаведных заканадаўчых захадаў тут не абыйсціся.

Фотасюжэт нумара

Гашэнне маркіраванага канверта.

Святочныя кадры ў тэму

17 снежня сталічны Дом кіно стаў месцам святкавання юбілейнай даты беларускага кінематографа. Урачыстаці з нагоды яго 90-годдзя распачаліся з працэдурі гашэння маркіраванага канверта. Вечарам адбылася імпрэза, на якой віншаванні Прэзідэнта краіны беларускім кінематаграфістам агучыў віцэ-прэм'ер Анатоля Тозік.

У святочнай атмасферы былі ўручаны граматы і падзякі стваральнікам беларускага кіно — беларускім кінематаграфістам. Паказ новай карціны Аляксандры Бугар "Салодкае развітанне Веры" завяршыў урачыстую праграму. / Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

На сцэне трупы Тэатра-студыі кінаакцёра.

У глядзельнай зале.

Вядучыя вечара Вера Палікова-Макей і Павел Харланчук.

Прэзентацыя кнігі Анатоля Красінскага.

Вячаслаў Нікіфарав і Рыгор Храпуцкі.

Дзяжурны па нумары

Мецэнат лепшы за бурмістра

“Найстаршы бурмістр”, старшыня гарадскога магістрата Вільні Якуб Бабіч застаўся вядомым у гісторыі дзякуючы, у першую чаргу, сваёй мецэнацкай дзейнасці. Бо менавіта ў ягоным доме і пры яго фінансавай падтрымцы сьлыны палацанін Францыск Скарына выдаў у тагачаснай сталіцы Вялікага Княства Літоўскага сваю “Малую падарожную кніжку” ды “Апостала”...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Ці застаўся б вядомым нашчадкам бурмістр Якуб Бабіч, калі б не займаўся мецэнацтвам, а апекаваўся адно толькі справамі свайго магістрата? Што ж, цалкам магчыма. Але... Вядомасць гэтая, як мне здаецца, наўрад ці перасягнула б межы і сцены ягонага роднага горада...

Гэта я да таго, што багатыры як у Старажытным Рыме часоў Гая Мецэната, так і ў старадаўняй Беларусі (згадаю хоць бы Хадкевічаў, Радзівілаў, Сапегіў) заўсёды ведалі: калі хочаш, каб пра цябе памяталі як сучаснікі, так і будучыя пакаленні, дык не толькі зарабляй грошы, а і ашчаджай іх на выданне кніг, тэатральных пастаноўкі, будаўніцтва храмаў ці набыццё твораў мастацтва... Карацей, укладай у культуру. І тады павага ды пашана людзей да цябе захавецца і праз стагоддзі...

Не варта і казаць, што аксіёма гэтая не траціць сваёй актуальнасці і ў нашыя дні. Таму сёння прыкладамі спонсарства ці мецэнацтва ў сферы культуры ў розных краінах свету здзівіць наўрад ці магчыма. У тым ліку і ў Беларусі. Айчыныя “нашчадкі” Гая Мецэната ды Якуба Бабіча актыўна падтрымліваюць такія знакавыя культурныя акцыі, як Мінскі міжнародны кінафестываль “Лістапад”, Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар”, Міжнародны тэатральны форум “ТЭАТ”, фестывалі Юрыя Башмета і Уладзіміра Співакова, акцыю “Ноч музеяў” і многія іншыя. А яшчэ дапамагаюць набываць нашым музейным установам унікальныя ды старадаўнія рэчы, звязаныя з гісторыяй краіны. Згадаю хоць бы пра экзэмпляр Статута ВКЛ, які не так даўно атрымаў Музей гісторыі Магілёва, або пра карту “Літва” з атласа старадаўняга фламандскага картографу Герхарда Меркатора, перададзенаму мецэнатам Нацыянальнаму гістарычнаму музею Беларусі.

Іншая справа, што ў многіх краінах свету пад увесць гэты мецэнацкі рух падведзена адпаведная заканадаўчая і нарматыўная база. Напрыклад, у Францыі тая асоба, якая займаецца дабрачыннасцю, мае права на зніжэнне падаткаў, а ўласнік будынка, што з’яўляецца гістарычным помнікам, можа не плаціць зямельны падатак увогуле. Шмат ільгот існуе для такіх людзей у Германіі, Іспаніі, Італіі, не кажучы ўжо пра іншыя краіны Еўропы. А калі весці гаворку пра ЗША, дык там сродкі, выдаткаваныя на мецэнацкую дзейнасць, пры пэўных умовах могуць увогуле вызваляцца ад падаткаабкладання.

У Беларусі да падобных заканадаўчых раўнянняў час пакуль яшчэ не прыйшоў. Хаця нарматыўная база ў сферы спонсарства ды мецэнацтва паступова ствараецца. Прыкладам, ужо некалькі гадоў дзейнічаюць прэзідэнцкія ўказы аб ільготным падаткаабкладанні ў сферах культуры і інфармацыі, аб дзяржаўнай падтрымцы і стымуляванні развіцця кінематаграфіі ды некаторыя іншыя законы...

Далейшы шлях на гэтым накірунку, пэўна, адзіны: працягваць працу над стварэннем неабходных заканадаўчых актаў, указаў ды дэкрэтаў... Улічваючы пры гэтым, натуральна, вопыт іншых дзяржаў, у якіх сістэма грантаў і мецэнацтва, ільготнага падаткаабкладання і заахвочвання ахвярадаўцаў адладжана здаўна ды спраўна працуе на карысць грамадства... Не сумняюся, што тады з цягам часу новых Якубаў Бабічаў у Беларусі значна побольш. Бо як ні круці, а мецэнатам быць усё-ткі лепей, чым звычайным бурмістрам. Хай сабе нават і віленскім...

Філіял

Калі што і змяніў бы ў далёкім мінулым, дык гэта пагадзіўся б з маці і адправіўся б у музычную школу, у клас гітары. Няскораная, па ўласнай бязглуздасці, вяршыня. Дакладней — нявыкарыстаны шанец. І хто вінаваты? Цяпер як ні стараюся саматужна, а за межы “віртуознага” валодання трыма акордамі ніяк не прасунуся. Усяму свой час... Не магу пра гэта не думаць, бо назіраю за маленькім Цёммам і зайздросчу яму страшэнна. Гітара ці не з хлопцавы рост, але ў ягоных руках паводзіць сябе прыстойна, не коўзаецца, не вырываецца, нават штосыці спрабуе распавесці...

Яўген РАГІН
Мінск — Церахоўка
Добрушскага раёна — Мінск

Настаўнік Уладзімір Удовенка і вучань Арцём Паўлючэнка.

Чаго не стае сучаснай музычнай школе...

Як спалучыць творчае з гаспадарчым?

Эліта

У Церахоўскую музычную школу Арцёма Паўлючэнка (першы год навучання) мама прывозіць з вёскі Івакі. І я цяпер цудоўна разумею гэтую жанчыну. У кожным з дзіцяціна гучыць музыка, але не кожны здольны скласці з яе сваё будучае ды гарманічнае жыццё. Выхаванцы школ мастацтваў — своеасабліва эліта.

Ніхто з іх, як сцвярджае агульнарэспубліканская статыстыка, не знаходзіцца на ўліку ў камісіях па справах непаўнагадовых. І наадварот: так званыя цяжкія дзеці, патрапіўшы пад уплыў ДШМ, пачынаюць крытычна ўсведамляць свае паводзіны.

Сведчанні таму бачыў па Беларусі шмат. На такі вынік працуе, на мой погляд, і тое, што сістэма эстэтычнага выхавання — больш-менш самадастатковая. І заробкі ў ДШМ на сёння хоць і не надта высокія, але ў параўнанні з іншымі ў сферы культуры дазваляюць адчуваць сябе чалавекам; і кадравай праблемы амаль не існуе: колішнія вучні, як правіла, становяцца выкладчыкамі і вяртаюцца ў родныя школьныя сцены...

Мовай фактаў

Цяпер — канкрэтыка. Як мне патлумачылі настаўнікі, філіял Добрушскай ДШМ у Церахоўцы ўзнік нядаўна — з кастрычніка, нават шмалі яшчэ не паспелі памяняць. Прычына ператварэння Церахоўскай музычнай школы ў філіял зразумелая і трывіяльная: імкліва скарацілася колькасць дзяцей. Загавядае ўстановай Аліна Нахзева — колішняя выпускніца Добрушскай школы мастацтваў. Скончыла Церахоўскую музычную школу сённяшні яе педагог Кацярына Таратынава, якая цяпер завочна вучыцца ў адной з ВНУ...

У Церахоўцы сёння навучаюцца ігры на фартэпіяна, баяне, акардэоне, цымбалах, скрыпцы, гітары, домры. У філіяла ёсць

Настаўніца Ларыса Пахомова і вучаніца Насця Бярэз.

музычныя класы ў аграгарадках “Кругавец” і “Насовічы” (працуюць тут і мастацкае аддзяленне).

У музычнай школе — дзесцяць педагогаў (адзін з іх — у дэкрэтным адпачынку). Мясцовыя — толькі трое, астатнія прыязджаюць з Добруша, Гомеля, Касцюкоўкі. Справа для пацярэпалай ад чарнобыльскай бяды вобласці звычайная і паўсюдная.

Дзякуй педагогам!

Я прайшоўся па класах. Іх усяго пяць. Бесперапыннасць навучальнага працэсу ратуе рухомы графік працы: калі адзін настаўнік едзе, скажам, у Насовічы, другі, сёння невыязны, “захоплівае” вызваленае на час памяшканне. Так, плошчаў не стае. Мяркуючы па нашых ранейшых знаёмствах з філіяльным жыццём ДШМ рэспублікі, гэтая праблема — адна з галоўных.

Бывае, што філіяльныя класы месяцаў у агульнаадукацыйных школах ці ў СДК, узведзеных за савецкім часам. Ёсць у гэтым і плюсы, і мінусы. З аднаго боку: служэнне муз не церпіць мітусні (чытай — пабочнага тлуму), з другога: можна не хваліцца за стан, да прыкладу, даху, за рамонт якога адкажа галаўная ўстанова.

У Церахоўцы — асобны будынак. Маленькі, але асобны. Напоўнены не толькі музыкай,

але і цеплынёй дзіцячых душ ды сэрцаў. За гэта мясцовым педагогам — асаблівы дзякуй. У той дзень я пазнаёміўся з цудоўнымі людзьмі: з дзецьмі, што жывуць музыкай, з педагогамі, што жывуць дзецьмі.

Побыт заядае

Мой таварыш па роднай Ветцы не адзін дзясцітак гадоў кіруе ДШМ на захадзе рэспублікі. Калі сустракаем, шмат распавядае пра свае будні (слова “праблема” ён не ўжывае прыწყывава). Дык вось, спакойнаму працяканню тых будняў замінала

Нешматлікія жывыя інструменты.

Рукамынік — адзіны атрыбут гігіены ў сценах філіяла.

колісь адсутнасць ва ўстанове (да прыбяральні і руйце) прыбяральні і водаправоду. Усе зручнасці знаходзіліся ў двары. Даўно гэта было... Цяпер усё ёсць. Пайшоў мой сябра ў аддзел, давеўся неадкладную патрэбнасць належных сантэхнічных бытавых умоў, а начальнік аддзела пад цяжа-

рам пераканаўчых аргументаў скіраваўся ў райвыканкам. Балазе, грошы знайшліся. Урэшце, на дзяцей іх хіба шкада?! За лета правялі капрамонт гаспадарчай прыбудовы. У выніку першага ў другой тэа зручнасці і з’явіліся. Не вялікай праблемай аказалася і падключэнне да бліжэйшай трубы з вадоў.

Я да чаго гэта ўсё? Ды проста пабачыў у калідоры Церахоўскага філіяла рукамынік: доказ таго, што тут няма ні водаправоду, ні санвузла. Дарэчы, няма яго і ў ГДК, ад якога да філіяла — рукой дацягнуцца. Да слова, менавіта ў гэтым Доме культуры рэгулярна ладзяцца справаздачныя канцэрты пачынаючых музыкантаў.

Не шукаю вінаватых, проста завастраю ўвагу: у нас і без таго хранічная дзяржаўная нястача дзяцей, тым больш — эстэтычна развітых і мэтанакіраваных у сваіх жаданнях наладжвання гарманічнай будучыні. Колькі б ні каштавала праектна-каштарысная дакументацыя, а выпраўляць становішча трэба неадкладна. У адваротным выпадку слова “праблема” стане ці не вядучым у лексіконе кіраўніка філіяла...

І колькі слоў
пра інструменты

Памятаеце, некалькі нумароў “К” таму пад рубрыкай “Што ў вас новага?” дырэктар Індурскай ДШМ (Гродзенскі раён) радаваўся забеспячэнню сельскіх школ музычнымі інструментамі? Маўляў, яно на вёсцы лепшае, чым у горадзе. Радасцю сваёй здзівіў ён многіх. У тым ліку і церахоўскіх музыкантаў-педагогаў. Школе патрэбны цымбалы. Няма бас-гітары (калі трэба, выкарыстоўваецца толькі яе фанэаграмае гучанне). Састарэлыя баяны і акардэоны займаюць ці не стэлаж у кладуцы. Жывымі засталіся лічаныя інструменты, але ж яны ніяк не прызначаны для конкурсаў і сцэнічных выступленняў, без якіх пра творчы рост казаць вельмі цяжка. Тэхніку выканання на іх не адточыш. Справу крыху ратуе тое, што педагог Уладзімір Удовенка сёе-тое можа адрамантаваць. Але гэта, пагадзіцеся, меры часовыя і нелёсавывзначальныя.

Замест аптымістычнага
заканчэння

Так, вельмі хочацца, каб яно, заканчэнне, было менавіта такім, жыццесцвярдзальным. Паўтаруся, ДМШ ці ДШМ — сістэма самадастаткова. І ў плане творчым да педагогаў Церахоўскага філіяла — аніякіх прэтэнзій. Усе яны — спецыялісты высокага кшталту. І пра іх плённае супрацоўніцтва з работнікамі гарпаяскавага ДК пісаць можна бясконца, як зрэшты, і пра настаўніцкі квартал, створаны па ініцыятыве настаўніка па класе скрыпкі Таццяны Краўцовай. Вучні ў філіяле — таксама не з апошніх: і ў конкурсах перамагаюць, і далей па творчай спецыяльнасці ідуць вучыцца. Усё гэта — першасны, творчы бок справы. Вось калі б яшчэ творцы і рашучымі гаспадарнікамі навучыліся быць... Тады, напэўна, і гармоніі ў свеце паболела б. Прынамсі, бытавы бок справы ў вобласці, якая сур’ёзна пацярэпала ад чарнобыльскай бяды, таксама не другасны. Ці я не маю рацыі?

Фота аўтара

Не так даўно вярнуўся з Іспаніі, куды трапіў па ініцыятыве Пасольства Беларусі ў Іспаніі, якое па сумяшчальніцтве ўзначаляе нястомны папулярызатар беларускай культуры Павел Латушка. Пад час рабочага візіту ўдалося перамоўіцца з кіраўнікамі буйных іспанскіх музеяў, чые фонды змяшчаюць тыя шэдэўры, якія мараць убачыць на ўласныя вочы не раўнуючы ўсе айчыныя аматары мастацтва. І ёсць падставы меркаваць, што гэтыя мары паступова будуць здзяйсняцца.

Прыкладам, ужо налета мае распачацца наш сумесны праект з Домам-музеем Эль Грэка: рэлігійны жывалі майстра будзе дэманстравацца разам з беларускімі абразамі, ствараючы добрую магчымасць для паралеляў. Спяраша гэтую выстаўку ўбачаць іспанцы, а праз нейкі час яна пераедзе ў сцены нашага музея. А трохі пазней, ужо ў 2017 годзе, мы спадзяемся паказаць і знакамітыя "Капрычас" Гоі з фондаў музея Прада. Без сумневу, такі маштабны праект запатрабуе нямала высілкаў, і два гады, паверце, — гэта нармальны тэрмін для яго рэалізацыі.

Некаторыя глядачы наракаюць на тое, што білеты на прывазныя

На страхоўцы эканоміць нельга

МЕРКАВАННЕ

Уладзімір ПРАКАПЦОŪ,
генеральны дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

выстаўкі каштуюць несімвалічных грошай. Але мушу запэўніць, што наша цэнаўтварэнне поўнаасцю вынікае з тых затрат, якія нам даводзіцца несці, — а яны зусім не маленькія. Прымаючы замежную выстаўку, музей павінен аплаціць транспарціроўку работ, страхоўку, а таксама арэнду саміх твораў. Я пакуль не гатовы паведаміць, колькі нам трэба будзе выдаткаваць за двухмесячны паказ дзвюх карцін Эль Грэка (болей іспанскі музей наўрад ці нам прадаставіць, каб не аб'ядніць уласную экспазіцыю), але ўжо сёння зразумела, што гутарка ў кожным разе вядзецца пра дзясяткі тысяч еўра.

Тыя буйныя расійскія музеі, з якімі нас знітоўваюць трывалыя партнёрскія стасункі, пагаджаюцца прадаставіць свае калекцыі і без арэнднай платы. Прыкладам таму можа паслужыць цяперашняя выстаўка японскай графікі з фондаў Эрмітажа альбо чарговы сумесны праект з Траццякоўскай галерэяй, які ажыццявіцца ў наступным годзе. Але выдаткі на

страхоўку і перавозку работ у кожным разе даводзіцца несці нам.

Вы думаеце, гэта малыя сродкі? Каб запэўніць вас у адваротным, трохі распавяду, якім чынам шэдэўры перасякаюць геаграфічныя адлегласці. Перавозка ажыццяўляецца альбо самалётам, альбо спецыяльным аўтамабільным транспартам. Абавязковая ўмова — клімат-кантроль. Пры транспарціроўцы павінна захоўвацца пастаянная "музейная" тэмпература — 18 градусаў — і вільготнасць — 55 %.

Перасоўванне па нашых дарогах твораў мастацтва з замежных музеяў нагадвае картэж для VIP-персон: машына з "міргалкай", узброеная ахова... Па беларускай тэрыторыі шэдэўры суправаджаюць супрацоўнікі адмысловых падраздзяленняў МУС, а пасля праходжання мяжы яны перадаюць вахту тамтэйшым службам паліцыі. Такія меры прадугледжаны на выпадак абрабавання, і гэта абавязковыя ўмовы страхоўкі, таму эканоміць тут ніяк не атрымаецца.

Ды і ці варта эканоміць? Вядома ж, разбойных нападзенняў на маёй памяці ніколі не здаралася, але тут важна нават трохі іншае — меры перасцярогі пры перавозцы дапамагаюць творах мастацтва ўнікнуць таксама і дарожна-транспартных здарэнняў, якія бываюць у нашым жыцці куды часцей.

Увогуле, страхоўка складае ладную частку выдаткаў на арганізацыю замежных выставак — часам недзе дзве трэці ад усяго бюджэту. Калі б у нас быў распрацаваны механізм урадавых гарантый, у некаторых выпадках мякка было б абысціся і без страхавання. Падкрэслаю — менавіта ў некаторых выпадках. Ёсць дзяржавы, чые заканадаўчыя нормы абавязкова патрабуюць дзейны поліс на тыя творы, што вывозяцца за мяжу, прычым выпісаны менавіта страхавой кампаніяй сваёй краіны. Але, у той самы час, я асабіста ведаю пэўныя партнёрскія ўстановы, для якіх дзяржаўныя гарантыі цалкам дастаткова, каб даверыць нам свае работы — калі б мы маглі ім тыя гарантыі прадаставіць. Праблема неаднаразова ўздымалася на высокім узроўні, я і сам шматкроць звяртаў на яе ўвагу, але... пакуль што па-ранейшаму выпадае хіба спадзявацца на лепшае.

Натуральна, замежныя выстаўкі прадугледжваюць і іншыя артыкулы

выдаткаў — напрыклад, аплата камандзіровачных супрацоўнікам тых музеяў, якія павінны суправаджаць творы паводле падпісаных дагавораў. У выніку набягаюць вельмі сальдныя сумы.

Урэшце, я не бачу ніякай заганы ў тым, што, ладзячы пэўныя выставачныя праекты, мы ставім перад сабой задачу не толькі вярнуць патрачаныя грошы, але і атрымаць пэўны прыбытак — хаця б невялічкі. Думаю, гэта цалкам лагічна. Эканамічны аспект дзейнасці музея чым далей, тым болей даецца ў знакі, але, у той самы час, мы не павінны забывацца і на свае галоўныя функцыі — асветніцкую ды выхаваўчую. Таму, вылічваючы цану білетаў, наш музей заўсёды імкнецца знайсці нейкі парытэт паміж гэтымі двума складнікамі.

...І напрыканцы дазволю сабе наўмысны дысананс. На жаль, у гэты перадакладны час мне даводзіцца думаць не толькі пра Гоі і Эль Грэка. Вось ужо два тыдні ў музеі не працуе санвузел. Будаўнікі парвалі трубы пры працах па стварэнні музейнага квартала і ўсё ніяк не могуць аднавіць. Не знайшоўшы на іх управу, мушу цяпер звяртацца ў вышэйшыя інстанцыі.

Зрэшты, за гды сваёй працы я ўжо прывыкаў да таго, што ў музеі вялікае і камічнае — амаль усутыч.

Занатаваў Ілья СВІРЫН

10 снежня ў Інстытуце культуры Беларусі прайшоў Рэспубліканскі семінар "Традыцыйны беларускі касцюм у прасторы і часе: пытанні рэканструкцыі і стылізацыі". У семінары прынялі ўдзел спецыялісты па традыцыйнай культуры абласных метадычных цэнтраў, дамоў рамёстваў, клубных устаноў і музеяў.

Гаворка ішла пра важнейшы кампанент нашай этнічнай культуры, пра адну з самых устойлівых яе з'яў. На парадак дня выносіліся пытанні выяўлення, даследавання, захавання і рэканструкцыі строю, а таксама яго выкарыстання ў сучасных стылізацыях. Не абышлося, натуральна, і без абмеркавання праблем.

Выяўленне нацыянальнага строю — працэс няспынаны. У кожным рэгіёне штосці пастаянна ды знаходзіцца. Здавалася б, Віцебшчына ўшчэнт была вынішчана Вялікай Айчыннай вайной, але менавіта

Я вельмі ўдзячная Міністэрству культуры за фінансавую падтрымку нашых філіялаў. Яны ўсе даведзены да ладу. Шмат зрабіў і робіць у гэтым кірунку Стаўбцоўскі райвыканкам.

Акінчыцы цяпер — мікрараён Стоўбцаў. Тут старанна ўзноўлена хата, дзе нарадзіўся народны паэт Беларусі.

У Альбуці прадстаўлена экспазіцыя, прысвечаная неўміручай паэме "Новая зямля". Ёсць тут і "крынічкі вузенькае ложа", і леснічоўка ды сцяжына "малазямельцаў"... Уражваюць і драўляныя выявы герояў паэмы, зробленыя Сяргеем Клешчуком ды Іванам Супрунчыкам. У гуме прадстаўлены экспазіцыі "Пчалярства" і "Рыбалоўства": тут сабраны ўвесь рыштунак, без якога нашы продкі не абыходзіліся пад час гэтых промыслаў.

Словам, гумно не пусте. Але ёсць і хлэй. І тут мы вырашылі адкрыць экспазіцыю "Прырода ў творчасці Якуба Коласа". Ужо і падступіліся, але не хапіла фінансавання. А вось Хатку знахаркі зрабілі. Чаму

Паяднаць клуб і дом рамёстваў?

МЕРКАВАННЕ

Галіна СУША,
метадыст аддзела традыцыйнай культуры і аматарскай творчасці Інстытута культуры Беларусі

гэтая вобласць — самая актыўная ў адраджэнні традыцыйнага касцюма, які вяртаецца да нас літаральна па кавалачках арнаменту, ткацтва... На Любаншчыне вядомы ўсім Сяргей Выскварка, які не толькі для свайго гурта "Верабейкі" адшукаў і адрадзіў традыцыйныя строі, але і вярнуў з нябыту шляхецкія касцюмы. Гэта вельмі важна: успрымаць сёння мастацкія ўяўленні продкаў як свае асабістыя...

На семінар прыехалі больш за 60 аднадумцаў з усіх беларускіх рэгіёнаў. Выступалі і прадстаўнікі Акадэміі навук: Марыя Віннікава, Акадэміі мастацтваў: Аляксандр Піскун і Галіна Мяшкова. Гаворка ішла пра выкарыстанне строю, яго элемен-

таў у сённяшнім ужытку. Толькі тады наша традыцыя займее натуральны працяг. "К" шмат пісала пра стварэнне калекцыі лялек у нацыянальных строях, уласцівых па кроі і арнаменце кожнаму з беларускіх рэгіёнаў. Дык вось, на сёння такіх лялек атрымалася б з сотню ці нават болей. Ды толькі вось ідэю гэту наша прамысловасць ніяк не выкарыстае.

Вяла, на мой погляд, вядзецца і даследчая работа. Нашым дамам і цэнтрам рамёстваў няма калі: яны выконваюць абавязковы план па аказанні платных паслуг. Па меркаванні старшыні Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўгена Сахуты, такое становішча —

недаравальнае, бо паспяхова сумяшчаюць камерцый з навуковым пошукам адзінкі. Да прыкладу, Лепельскі дом рамёстваў, дзе і майстроў шмат, салон-крама па продажы сувеніраў дзейнічае і выраб строяў пастаўлены ледзь не на паток...

Яшчэ адно балючае пытанне — пытанне аптымізацыі. Раней мы ведалі, што гэты тэрмін абазначае мадыфікацыю сістэмы для павышэння яе эфектыўнасці. У нас жа "аптымізацыя" паспела стаць словам з негатывым адценнем. І рэальны сінонім яму — рэструктурызацыя. Інакш кажучы — ломка створанай больш за трыццаць гадоў таму структуры. На маёй памяці тады ўзніклі дамы рамёстваў, дамы фальклору, клубы-бібліятэкі... Цяпер усё скасоўваецца. На з'ядзеншчыне я стала сведкай, як з'радноўшчыць клуб з домам рамёстваў, а кіраўніком новай установы становіцца загадчык клуба, спецыяліст па канцэртах і дыска-

тэках... Структура знікне, бо няма каму займацца арнаментамі ды строямі. Ці ж можна такое рабіць?

Сорамна і за тое, што няма ў нас альбома беларускага традыцыйнага строю. Тут нават не альбом патрэбны, а шматтомны збор. Літоўцы і ўкраінцы, да прыкладу, маюць такія выданні, грунтоўныя, прэзентацыйныя, урэшце — іміджаваля. А мы — не. Нават маляўнічага календара няма. Сям-там спробы былі, але не ставала ім сапраўды навукова ўважаных падыходу. Добра ў нас працуе ў гэтым навуковым кірунку Студэнцкае этнаграфічнае таварыства, члены якога за ўласны кошт адраўляюцца ў экспедыцыі, адшукваюць строі, прапагандуюць іх важкасць у справе станаўлення традыцыі. На семінары ішла гаворка, каб мы ў сучасных стылізацыях не адыходзілі ад рэгіянальнай традыцыі, не выдумлялі веласіпед, даўно прыдуманых нашымі продкамі. Тут далікатнасць патрэбная, а не аляпістасць.

Занатаваў Яўген РАГІН

Акінчыцы, Альбуць, Смольня...

ТЭКСТ

Зінаіда КАМАРŪСКАЯ,
дырэктар Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

такая назва? Маці Якуба Коласа, які ўсе вясковыя жанчыны, лекамі тады не карысталася — выратоўвалі зёлкі... Загадчык філіяла Соф'я Міцкевіч — сапраўдная траўніца. Таму ў хатцы ёсць што паказаць.

Смольня знаходзіцца таксама ў лясным масіве. Побач — Нёман, на беразе — дубы ў тры абхваты. Пад час бурану двухсотгадовая ліпа была зламана, але з часам дала парасткі... Хата ў Смольні — мара пісьменнікавага бацькі аб сваёй маёмасці, аб новай зямлі — захавалася, хоць і пабудавалі яе ў 1910-м. Праз год Колас прыехаў сюды пасля турмы, пасадзіў ліпкі... Захаваліся і дрэвы, пасаджаныя дзядзькам, Юзікам, — мы называем іх Аляей Міцкевічаў. Устанавілі памятны знак, што тут адбылася сустрэча Якуба Коласа з Янкам Купалам.

Сумесна з колішнім начальнікам аддзела культуры Стаўбцоўскага райвыканкама Анатолям Грэкавым вырашылі заклаці ў Смольні сквер "Дрэва жыцця". А пачалося ўсё з нашага наведання Пушкінскага музея ў Міхайлаўскім: мы — супрацоўніцам і ладзілі там выстаўку, прысвечаную нашаму Песняру. Прывезлі адтуль некалькі дрэўцаў, якія і сталі асновай для сквера. Кожны саджанец сімвалізаваў пэўную славетную персону Бацькаўшчыны. Цяпер тут больш за 60 дрэў — напамінаў пра знакамітых вучоных, мастакоў, пісьменнікаў... Ёсць дубок і Анатоля Грэкава, бо ён вельмі шмат зрабіў для развіцця культуры Стаўбцоўшчыны і актыўна ды безахварна дапамагаў нашаму музею. Дарэчы, менавіта Анатоль Васільевіч быў старшынёй нашага апякунскага савета. А сёле-

та пасадзілі дубок Коласа... Сяргей Клешчук зрабіў і шылды для дрэў, і вельмі прыгожы знак з надпісам "Дрэва жыцця".

Апрача мемарыяльнай хаты, дзе жыла сям'я Коласа, ёсць у Смольні і будынак, у якім размешчана літаратурная экспазіцыя філіяла. Яна абноўлена, на другім паверсе — карцінная галерэя. Зрабілі тут і пакой, прысвечаны Коласу. Яго наўнаасць тлумачыцца тым, што мэблю з мінскага кабінета пісьменніка ягоньня нявесткі вырашылі пасля здачы дома абнавіць. Старую мэблю мы завезлі праз час у Смольню, бо мець два кабінеты Коласа ў Мінску было немэтазгодна. Справа ў тым, што галаўны музей жыве ў сціпрых умовах: арандуем у Акадэміі навук тры пакоі пад фонды (звыш 35 тысяч адзінак). Частку захоўваем у філіялах. А вызвалены мінскі пакой даў магчымасць павялічыць выставачныя плошчы...

Пастаянна наладжваем кантакты з роднаснымі для нас установамі. Супрацоўнічаем з Калінінградскім гісторыка-мастацкім музеем, дзе

ёсць філіял — Музей-сцязіба Крысціёнаса Дanelайціса. Пастаянна абменьваемся выстаўкамі. Дамова на творчыя стасункі заключана і з філіялам-запаведнікам у згаданым Міхайлаўскім. Сёлета мы распачалі сумесны праект у Доме Коласа. Дарэчы, нават пад час эвакуацыі пісьменнік пісаў кіраўніцтву Узбекістана, каб родзічам Пушкіна, якія таксама жылі тады ў Ташкенце, была аказана дапамога. Супрацоўнікі запаведніка цягам тыдня ладзілі ў нас майстар-класы са школьнікамі.

Трывалыя сувязі — з Музеем Пушкіна (у гэтым будынку калісці жыві сын рускага паэта) у Вільнюсе. Непадалёк ад яго, у Павільносе, знаходзіцца дом, дзе жыла жонка Якуба Коласа Марыя Дзмітрыеўна. У 1922 годзе яна аддала гэты дом свайму брату. А ў 1962 годзе Міністэрства культуры Літвы і Беларусі планавалі стварыць тут музей Якуба Коласа. Але зрабіць яго не ўдалося, бо дом быў пашкоджаны. І пасля яго зносу ўсё начыніне было перададзена ў Музей Пушкіна, з якім мы абменьваемся выстаўкамі, разам бярэм удзел у навуковых канферэнцыях. І гэта далёка не апошні прыклад нашых міжнародных стасункаў.

Гродзенскаму абласному метадычнаму цэнтру народнай творчасці, як і іншым падобным установам ва ўсіх рэгіёнах краіны, сёлета спаўняецца 75 гадоў. Установа культуры на сённяшні дзень — той асяродак, адкуль кардынуецца дзейнасць шматлікіх раённых метацэнтраў, ладзіцца навучанне культработнікаў, адбываюцца шматлікія выстаўкі, сустрэчы ды мерапрыемствы...

Цікава, што месціцца метадычны цэнтр у самым цэнтры Гродна — у будынку былога Дамініканскага манастыра. Акрам шматлікіх кабінетаў супрацоўнікаў, ёсць тут і сапраўдная майстэрня з двума кроснамі і вертыкальным ткацкім станком, дзе стварае свае аўтарскія габелены вядомая не толькі на Гродзеншчыне, а і па-за межамі Беларусі майстар Алена Шунейка. А яшчэ тут працуюць музей сучаснага народнага мастацтва, ансамбль песні "Гармонія", клуб творчай інтэлігенцыі "Грані", эстрадная студыя "Акварэль" — усе са званнямі "народны", маюцца сучаснае выставачнае абсталяванне, гуказапісваючая апаратура...

Вядома, пра ўстанову культуры, яе дзейнасць і яе цікавосткі можна распавядаць гадзінамі. Зрэшты, усё адно гэта — толькі знешні, часам вельмі прыгожы бок "медалі". А вось пра другі "медаль" бок — праблемы абласнога і раённых метадычных цэнтраў, тыя актуальныя пытанні, якія паўстаюць цяпер перад супрацоўнікамі РМЦ ды Дамоў і Цэнтраў рамёстваў з усіх раёнаў вобласці, — ведаюць, натуральна, не многія. Менавіта пра іх "К" пагутарыла з дырэктарам Цэнтра Ірынай ДЗЕМЯНЧУК.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

— Даволі часта даводзіцца чуць думку аб тым, што раённыя метадычныя цэнтры ў сённяшніх умовах не патрэбныя. Маўляў, у Інтэрнеце столькі метадычных распрацовак розных клубных мерапрыемстваў, што бяры, спампоўвай, а пасля і "ўкараняй" у сваёй установе культуры. Наколькі падобныя разважанні слушныя?

— У вашым пытанні прагучалі два словы — "метадычныя распрацоўкі". Маўляў, РМЦ сёння займаюцца толькі тым, што распрацоўваюць сцэнарыі ды выдаюць метадычкі. Падобнае меркаванне вельмі распаўсюджана. Але гэта не зусім так. Напрыклад, у нашым абласным метадычным цэнтры на кожны жанр — адзін спецыяліст. Так, вядучы метадыст па вакальна-харавым жанры адказвае за акадэмічныя, народныя, эстрадныя калектывы і індывідуальных выканаўцаў, за адбор на конкурсы "Еўрабачанне", "Зорка ўзышла над Беларуссю..." і гэтак далей...

— Ён, так бы мовіць, выступае ў ролі "найвышэйшага" эксперта і дарадцы для шматлікіх калектываў вобласці...

— Так. Каб тая праца, якую робяць раённыя метадычныя цэнтры, — адбор, стварэнне ці падтрымка розных калектываў, вылучэнне на прысваенне званняў і гэтак далей, — вялася на высокім, прафесійным узроўні... І ў раёнах, дзякуючы менавіта такім спецыялістам-знаўцам, ужо ведаюць, што нельга спяваць пра "два кавалкі кілбаскі" ці пад дрэнную фанэграму... Да таго ж гэты чалавек можа і падказаць, дзе зрабіць запіс добрай фанэграмы, прапанаваць цікавы рэпертуар, правесці семінар, арганізаваць фестываль, які, дарэчы, патрэбны кіраўнікам калектываў і іх удзельнікам, каб мець уяўленне аб сваім узроўні выканальніцкага майстэрства, каб ведаць, як працуюць іншыя, і годна прадстаўляць свой раён на абласным, рэспубліканскім ці нават міжнародным узроўнях...

— Адсюль — сустрэчнае пытанне: колькі забяспечаны высокакваліфікаванымі кадрамі метадычныя цэнтры ў раёнах Гродзеншчыны? І нават абласны цэнтр?

— Не ва ўсіх РМЦ аднолькава — і па колькасным (ад 4 да 10 штатных адзінак), і па якасным складзе. Важна, каб спецыяліст, які туды прыязджае, знайшоў прымя-

— А колькі спрыяе вырашэнню агульнай праблемы вучоба на аддзяленні павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў работнікаў культуры — так званых абласных курсах, якія, дарэчы, ладзіцца ў будынку Гродзенскага АМЦНТ? Ці запатрабаваны яны ў раёнах?

— Я лічу, што курсы — гэта выдатная школа для клубных работнікаў вобласці. Я гэта добра ведаю, таму што многія нашыя вядучыя метадысты чытаюць там свае лекцыі. Для слухачоў цягам тыдня ці двух ладзіцца майстар-класы, у тым ліку на базе вядучых аматарскіх калектываў Гродна, прапануюцца метадычныя выданні, дэманструюцца відэаматэрыялы па розных накірунках клубнай дзейнасці і многае іншае. І вяртаючыся да сябе ў раён, гэты чалавек ужо дакладна ведае, што ён будзе рабіць цягам пэўнага перыяду ў тым або іншым накірунку сваёй дзейнасці. Па водгуках слухачоў абласных курсаў, дзякуючы

што адбываецца. Але цяпер, калі ідзе працэс станаўлення і рэарганізацыі, многія — у тым ліку не толькі супрацоўнікі раённых метадычных цэнтраў, а і Дамоў рамёстваў ці сельскіх клубаў, — адчуваюць сябе досыць няўпэўнена, перажываюць. Таму часам і шукаюць новыя месцы працы. Але гэта, хутчэй за ўсё, праблемы пераходнага перыяду.

— На нядаўнім Міжнародным форуме ў Магілёве дырэктар Цэнтра народнай культуры Літвы Саўлюс Ліаўса казаў пра тыя захады, якія прымаюцца ў яго краіне, каб зацікавіць моладзь народнымі традыцыямі. Гэта і распрацоўка моднага аддзена і абутку з нацыянальнай сімволікай, пастаноўкі вулічных тэатрамі свят і абрадаў ды многае іншае. Ці варта браць на ўзбраенне падобныя інавацыі беларусам?

— Адкаж на пытанне варта пацяць з таго, што, на жаль, сёння маладых людзей на сяле вельмі мала — і дзяцей, і школьнікаў. І гэтая тэндэнцыя характэрна не толькі для Гродзенскай вобласці. Таму сёння прывабліваць моладзь народнымі спевамі ці танцамі ды іншымі відамі народнага мастацтва вельмі складана. Гэта факт. Таму я пераканана, што і сельскую моладзь, і гарадскую варта зацікаўліваць падобным чынам, ствараючы моду на нацыянальнае: на сімволіку, спевы на роднай мове, танцы, гульні... І гэта той вопыт, які ёсць і ў нас таксама. Напрыклад, фестываль "Танцуем па-даўнейшаму", што ладзіцца на Лідчыне, раённыя тэатры моды з выкарыстаннем элементаў традыцыйнай культуры, некаторыя імпрэзы рэгіянальнага фестывалю абрадаў і рамёстваў "Скарбы Гродзеншчыны"... Іншая справа, што, на маю думку, цікаваць да традыцыйнай культуры не павінна прышчапляцца сіпком, гвалтам. Трэба, каб зацікаўленасць народнай культурай у моладзі ўзнікала арганічна, як бы сама па сабе...

— І што для гэтага трэба рабіць метадычным цэнтрам?

— Мне падаецца, надшоў такі час, калі моладзь сама пачала цікавіцца нацыянальнымі традыцыямі. Гэта адбываецца і праз музыку, і праз майстар-класы ткачых ці ганчароў, і праз тэлебачанне і газеты, і праз увагу да беларускай мовы і культуры ў грамадстве і дзяржаве... І ўзнікае інтарэс, і нават мода на беларускія ручнікі, фенечкі, кашулі, бранзалеткі, торбы і гэтак далей. Таму і метадычным цэнтрам, і Дамам рамёстваў ці фальклору варта падтрымліваць гэтую тэндэнцыю. А час пакажа, ці стане яна мэйнстрымам у беларускім грамадстве або толькі модай для асобнай — магчыма, і даволі колькаснай — групы як маладых, так і сталых жыхароў Беларусі.

Стварыць моду на аўтэнттыку

Гродзенскі АМЦНТ: традыцыі і сучаснасць

Ірына Дзямянчук.

ненне сваім уменням і ведам... Бо калі чалавек захоплены сваёй працай, ён і спецыяльную літаратуру пачытае, і будзе збіраць разнастайныя матэрыялы па тэматыцы сваёй працы, і на курсы павышэння кваліфікацыі з'ездзіць, і прыме ўдзел са сваімі на працоўнымі ў тым або іншым абласным ці рэспубліканскім мерапрыемстве... Важна таксама, каб было жыллё і годны заробак...

— Гэта, мабыць, агульная праблема не толькі для Гродзеншчыны, але і для ўсіх іншых абласцей Беларусі: не едуць "у глыбінку" названыя спецыялісты — і ўсё тут...

— Сапраўды, праблема падобная існуе. Нават не ва ўсіх раённых метадычных цэнтрах на сёння ёсць спецыялісты па харэаграфіі, рэжысуры, не кажучы ўжо пра сцяло — іх сапраўды там не хапае... Некаторыя клубы ўзначальваюцца былымі работнікамі пошты, фельчарска-акушэрскіх пунктаў, устаноў адукацыі, якія не з'яўляюцца спецыялістамі нашай сферы. На мой погляд, адно з выйсцяў з гэтай сітуацыі — даваць накіраванні на вучобу клубным работнікам раёнаў, магчыма і аплачваць іхнюю адукацыю з абавязковым далейшым размеркаваннем і гарантыяй прадстаўлення жылля...

мясцоваму матэрыялу і працы з кожным канкрэтным спецыялістам, наша падчас дае раённым культработнікам больш, чым тое ж навучанне ў Мінску...

— Не магу не задаць пытанне пра аптымізацыю. Ці можа яна быць закрэпана?

— Закранула і, дарэчы, ударыла па кадравым складзе. А скарачэнне сеткі клубных устаноў паставіла пад пагрозу выкананне Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады. Я пераканана: праз пэўны час мы зразумеем усю карысць ад таго,

Паралелі: Украіна

Танцы з уласнай кішэні

Радэ Паклітару, харэограф, лаўрэат міжнародных фестываляў, мастацкі кіраўнік тэатра "Кіеў мадэрн-балет":

— Сучасная харэаграфія, у адрозненне ад балетнага тэатра таго ж XIX стагоддзя, развіваецца сёння, на мой погляд, адначасова ва ўсе бакі. На змену адналінейнаму руху прыйшлі, як можа камусьці падацца, хаатычныя спробы выйсці за межы калісцы азначанага кола. Асабіста мне (падкрэсла: як гледачу, а не як харэографу) — бліжэй тэатр суперажывання. Нават калі гэта не якая-небудзь гісторыя, перакананая мовай танца, а філасофскія развагі на тую ці іншую тэму, абагульненні — усё роўна, як мне здаецца, павінны прысутнічаць эмоцыі, а не адно чыстыя формы.

Увогуле ж, няма менш перспектывных ці больш перспектывных кірункаў — усё залежыць ад таго, колькі таленавіта ці, наадварот, нецікава гэта зроблена. Складнікі, здавалася б, адныя і тыя ж: што менавіта пастаноўчыкі і артысты хацелі сказаць — і як яны гэта зрабілі. Але варыянтаў іх спалучэння — безліч. І тут ужо ўсё залежыць ад творцы і яго магчымасцей.

Сярод гэтых самых магчымасцей — не толькі ўласна артысты. Якраз з гэтым сёння асабліва праблема няма: добра падрыхтаваных танцоўшчыкаў, здольных здзейсніць самыя смелыя фантазіі пастаноўчыка, літаральна з кожным днём становіцца ўсё больш. Ва Украіне такому танцавальнаму буму шмат у чым пасадзейнічала тэлебачанне. Ужо сёмы сезон там праходзіць тэлешоу "Танцуюць усе!", у якім, дарэчы, сустракаліся і ўдзельнікі з Беларусі. Дзякуючы гэтаму шоу (а яно вельмі хутка набрала папулярнасць, бо і насамрэч зроблена на высокім узроўні) увага да пластычнага мастацтва, прычым ва ўсіх яго праявах, дасягнула апагея. На ўсіх балагах — аншлагі. Ва ўсіх Даммах і Палацах культуры — асаблівы попыт на танцавальныя гурткі: заняткі пластыкай вядуцца літаральна на кожным квадратным метры. Карацей, танец стаўся ледзь не павальным хобі. І гэта не магло не надаць новае дыханне прафесійнаму танцу!

А вось з грашыма — акурат наадварот: іх усё меней ды меней. Так, грашовыя пытанні даўно ўжо надакучылі, слухачы пра іх не надта хто і хоча, але ад гэтага яны не вырашаюцца. І справа не ў тым, што ў мастацтва колькі ні ўкладзі, усё будзе мала. Проста на гэтай сфэры, як і на ўсім нашым жыцці, адбываюцца глабальныя праблемы эканамічных крызісаў, палітычнай нестабільнасці — усё гэта зусім не спрыяе культурнаму росквіту грамадства.

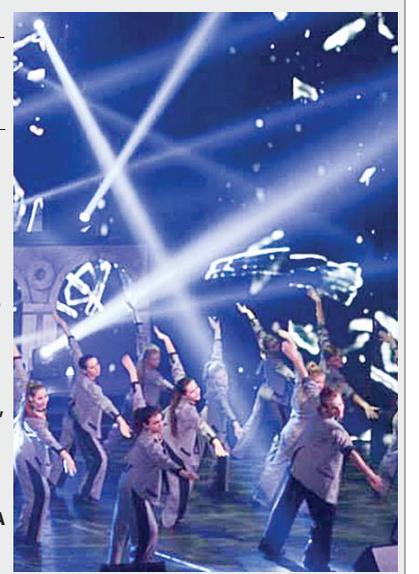
На дзейнасць таго ж тэатра "Кіеў мадэрн-балет" моцна паўплывалі крызіс 2008 года, а пасля і смерць чалавека, які быў галоўным мецэнатам калектыву. Заробная плата артыстаў, якую вылучае муніцыпалітэт, вельмі нізкая, даплаты да яе ажыццяўляем за кошт спонсараў. Але грашовая дапамога, у асноўным, кропкавая. Зараз, да прыкладу, рыхтуем прэм'еру балета "Доўгі калядны абед" на музыку Антонія Вівальдзі паводле аднайменнай п'есы амерыканскага драматурга Торнтана Уайлдара. Сцэнаграфія і касцюмы — з маёй уласнай кішэні. Бо іначай — прэм'ера папросту не адбудзецца. А пад Новы год так хочацца рабіць падарункі!..

ФОТОФАКТ

Перадалі...

Урачыстасці пры перадачы статуса "Культурная сталіца Беларусі" Брэсту адбываліся як на сцэне, так і ў фае Гродзенскага абласнога тэатра. Адзначым, што з года ў год (а Брэст стане ўжо шостай культурнай сталіцай) цырымонія ўсё больш адыходзіць ад фармальнай афіцыйнай часткі ў суправаджэнні канцэрта, ператвараючыся ў яркае шоу. Над стварэннем свята ў Гродна, фотакадры з якога вы бачыце, крэатыўна працавалі лепшыя творцы Прынямоння.

Фота Марка ХАРЛАМАВА

У сучасным грамадстве выдаткі на сацыяльную сферу, у тым ліку і на культуру, усё часцей разглядаюцца як інвестыцыйныя, паколькі фармуюць і развіваюць чалавечы патэнцыял ды ўмацоўваюць сацыяльны капітал. Апошнія, у сваю чаргу, з'яўляюцца фактарамі эканамічнага росту. Праз гэта сфера культуры становіцца важным аб'ектам інвеставання. Пад інвестыцыямі ж у даным выпадку маюцца на ўвазе ўкладанні ўсіх відаў рэсурсаў з мэтай атрымання даходу ці іншага карыснага эфекту (або нарошчвання капіталу).

Калі прыярытэты — падманныя...

Ацэнка эфектыўнасці на ўзроўні эканамічных вынікаў арганізацыі культуры — справа неабходная, але такі падыход з'яўляецца абмежаваным. Камерцыйная дзейнасць для большасці з іх — рэч другасная, спадарожная і часам нават вымушаная. А прыняцце за аснову выключна фінансавых паказчыкаў можа стварыць падманныя прыярытэты ў дзейнасці. Яшчэ ў 1990 годзе даследчык Канстанцін Сакалоў выказаўся, што ў дачыненні да сферы культуры эканамічны складнік адлюстроўвае толькі адну частку агульных паказчыкаў эфектыўнасці, у іншых сегментах — маркеры сацыяльнай эфектыўнасці. А праз дваістасць статусу арганізацыі культуры як суб'екта эканамічнай дзейнасці, так і сацыяльнай, грамадска значнай, ацэнка сацыяльнай эфектыўнасці павінна выбудоўвацца з выразнай іерархіі мэт дзейнасці.

Сацыяльная эфектыўнасць звязана з сацыяльнай задачай (місіяй), для вырашэння якой і былі створаны арганізацыі культуры. Яна ж служыць індикатарам здольнасці апошніх дасягаць пастаўленых перад імі сацыяльных і грамадска значных мэтай. Культурны асяродак таксама разглядаецца як індикатар

і асноўны крытэрыі інвестыцыйнай прывабнасці тэрыторыі, бізнес — як мецэнат, укладальнік сродкаў, партнёр у працэсе фарміравання спрыяльнага арэала пражывання чалавека, а крэатыўная эканоміка — як перспектыўны кірунак укладанняў інвестыцый.

Бізнес-ідэі пад дзяржаўна-прыватнае

У апошнія дзесяцігоддзі ў Беларусі актыўна развіваюцца культурныя індустрыі, такія як тыражаванне рознага роду газет, часопісаў, іх электронных версій, рамесніцтва, сувенірная прадукцыя, дызайн і мадэльны бізнес, шоу-бізнес, аўдыя- і відэапрадукцыя. З'явіліся першыя творчыя кластары не толькі ў сталіцы, але і ў рэгіёнах. Адзначым і павышэнне цікавасці органаў улады да развіцця культуры праз механізмы дзяржаўна-прыватнага партнёр-

ства, якія забаронена або з'яўляецца немэтазгоднай. Ды, разам з тым, эфектыўнае развіццё тых самых аб'ектаў патрабуе прыцягнення прыватных інвестыцый і новых бізнес-ідэй. (Заўважым: у замежнай практыцы асноўнай перадумовай развіцця ўзаемадзеяння дзяржавы і бізнесу таксама стала неабходнасць прыцягнення дадатковых сродкаў для зніжэння фінансаванага цяжару бюджэту.)

Перадумовы для выкарыстання механізмаў дзяржаўна-прыватнага партнёрства ў сферы культуры ў Беларусі становяцца ўсё больш яўнымі, аднак пазітыўных прыкладаў прымянення такіх форм небагата, і яны пакуль яшчэ не гэткі ж эфектыўныя, як за мяжой. Скажам, сёння можна канстатаваць: у краіне сфарміравана бізнес-супольнасць, паспяхова развіваецца бізнес і ў сацыяльнай сферы. Ды нельга адзначыць яго актыўных

праяў менавіта ў сферы культуры. Разам з тым, цягам апошніх дзесяцігоддзяў у свеце, у тым ліку і ў Беларусі, змяняецца ўяўленне пра ролю культуры ў рэгіянальным развіцці і назіраецца імкненне ператварыць яе ў прыбытковую галіну эканомікі, выкарыстоўваюць патэнцыял назіраннага і зноў створанага багацця, актыўна ўключаючы ўсё тое ў эканамічны абарот.

Лабараторыя замест браку ведаў і практык

Пачынаючы з 2005-га адбываюцца істотныя змены ў стаўленні да культуры, і бізнес усведамляе факт таго, што культурныя брэнды становяцца рэсурсамі ўстойлівага развіцця тэрыторыі, а галіна становіцца рэпутацыйна прывабнай у іх прасторы. Разам з тым, найчасцей перашкодай на шляху да супрацоўніцтва ўстае элементарны недахоп ведаў пра тое, як арганізаваць культурны праект, адкрыць творчую майстэрню, знайсці патэнцыйных інвестараў...

Апошні тэзіс не дзівіць: менеджмент у нашых вышэйшых навучальных установах выкладаецца па падручніках без прыцягнення практык. А вось каб стварыць у адным з вядучых ВНУ культуры і ў рэгіянальных метадычных цэнтрах бізнес-лабараторыі па аказанні практычнай дапамогі выпускнікам творчых спецыяльнасцей, а таксама маладым спецыялістам у стварэнні творчых праектаў, бізнес-планаў у сферы культуры? І да такой супрацы важна прыцягнуць дзеючых спецыялістаў, якія маюць станоўчы вопыт у працы над праектамі ад ідэі і яе распрацоўкі да атрымання вынікаў.

Для каго праца такіх лабараторый стала б важнай? Найперш для тых, у каго ўжо ёсць ідэя будучага бізнесу ў сферы культуры ці, інакш кажучы, у крэатыўным сектары, але пакуль няма разумення таго, як выбудаваць працу і з чаго, урэшце, пачынаць. І якраз стасункі з паспяховымі прафесіяналамі стануць для моладзі сур'ёзным стымулам для пабудовы кар'еры.

Станоўчай падзеяй стане і тое, што ў наступным навучальным годзе ў Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў пачнецца чытанне лекцый па прадмеце "Эканоміка культуры" для больш мэтанакіраванай падрыхтоўкі менеджараў сферы з улікам спецыфікі апошняй. Адна з тэм, дарэчы, як мяркуецца, і будзе прысвечана інвестыцыям у культуру, арганізацыі фандрайзінгавых кампаній і кансалтынгавых паслуг.

Культура на эканамічных форумах — гэта...

Неабходныя інвестыцыйныя пляцоўкі для крэатыўных індустрыяльных патэнцыйна існуюць на вялікіх эканамічных форумах. Але, як правіла, гэта сфера задзейнічана ў выстаўках, канферэнцыях і іншых значных мерапрыемствах эканамічнай прасторы ў якасці суправаджэння ўрачыстасцей і культурных праграм для ўдзельнікаў падзеі. Але не як раўнапраўны партнёр у сферы бізнесу. І сітуацыя патрабуе вырашэння...

Працяг артыкула — у наступным нумары "К".

Інвестыцыі ў культуру. Рэаліі і перспектывы

Крэатыўны сектар: час для практыкі

ства, выкарыстанне якога ў сферы — адно з актуальных пытанняў сёння праз эканамічную сітуацыю ў галіне і, адпаведна, неабходнасць пошуку пазабюджэтных крыніц фінансавання.

Названыя падыходы звязаны з тэндэнцыяй зніжэння выдаткаў на культуру цягам апошніх гадоў, хаця гэта сфера сёння разглядаецца і як рэсурс для эканамічнага развіцця і аб'ект для эфектыўнага інвеставання. Актуальнасць вывучэння магчымасцей прымянення партнёрскіх стасункаў з прыватнікам у галіне абумоўлена і тым, што ў структуры дзяржаўнай маёмасці высокая доля аб'ектаў культуры, прыватны-

Алена РЫБЧЫНСКАЯ, старшы навуковы супрацоўнік аддзела сацыяльнай сферы Навукова-даследчага эканамічнага інстытута Міністэрства эканомікі

Т Э К С Т

Гадоў пяць таму начальнік тады яшчэ аддзела культуры Рагачоўскага райвыканкама Міхаіл Зайцаў распавядаў пра тое, як кіраўнік нейкай гарадской арганізацыі адмовіўся плаціць за канцэрт, падрыхтаваны работнікамі культуры. Зайцаву давалося заключыць пары: калі старшыня райвыканкама дасць згоду на такі расклад, дык так таму і быць, калі ж не — плаціць дзевяццаць удвая. Па факце кіраўнік арганізацыі аплаціў работнікам культуры двайную цану. Вывад: цэнаўтварэнне распявае "К" намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Рагачоўскага райвыканкама Ніна ХАРОНЖА.

Яўген РАГІН

— Ніна Сяргеёўна, вы ў свой час хутка прывучылі народ плаціць за культурныя паслугі. Улады раёна па-ранейшаму вас падтрымліваюць у гэтым кірунку?

Практычны расклад

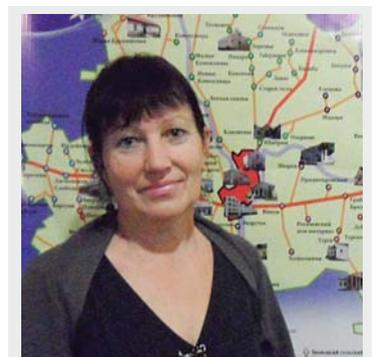
Цэнаўтварэнне: як і чаму?

— Так. Хоць летась у нас і змяніўся старшыня райвыканкама, але гэтую пасаду заняў колішні першы намеснік кіраўніка раёна Сяргей Якаўлеў. Ён палітыку станоўчага стаўлення да культуры працягвае не менш эфектыўна. Асабліва гэта тычыцца сацыяльна-творчых замоў, якія заключаюць з намі арганізацыі і прадпрыемствы горада і раёна.

— Сацыяльна-творчыя замовы на правядзенне карпаратыўных юбілеяў, цырымоній, прафесійных святаў?

— Так. І прадпрыемствы з гатоўнасцю пералічваюць грошы, бо ведаюць, што атрымаюць яркае ды змястоўнае відэа. Да прыкладу, так ладзіцца цырымонія "Залаты Рог", калі падводзяцца вынікі дзейнасці ў сацыяльна-культурнай сферы і вызначаюцца лепшыя... Сацыяльныя замовы складаюць недзе працэнтаў трыццаць ад агульнага валу пазабюджэтных дзейнасці. І гэта заўжды працаёмістыя акцыі: з нашым вядучым і якасным канцэртным забеспячэннем, з абавязковай выстаўкай і адпаведным афармленнем залы. А замаўляюць яшчэ і абрады.

"Бясplatных імпрэз аддзел амаль не ладзіць"

Ніна ХАРОНЖА

Як правіла, праводзім іх у Цэнтры рамёстваў. Словам, выкарыстоўваем у пазабюджэтных дзейнасці ўсе магчымыя формы.

— Дык у вас сапраўды няма бясplatных мерапрыемстваў?

— Практычна. Вы ўявіце сабе, што за год трэба зарабіць адзін мільярд трыста мільёнаў рублёў. А да выканання задання неабходна атрымаць на сёння сто мільёнаў...

— Хіба дробязь?

— Не, канешне. Але, думаю, за навагоднія святы дабарэм тое, што патрэбна, без праблем. Нягледзячы нават на тое, што сетка ўстаноў скарачаецца па прычыне аптымізацыі.

— Дагэтуль гаворка ішла пра стасункі аддзела і прадпрыемстваў. А як у вас наладжаны рынковыя адносіны з "фізічным" спажывцом культуры? Скажам, з шараговым вяскоўцам, які не вызначаецца асаблівай плацёжаздольнасцю?

— А мы не перавышаем 20-працэнтную рэнтабельнасць мерапрыемстваў. Інакш кажучы, гэтая мяжа ў пэўнай ступені ашчаджае кашалёк вяскоўцаў... Натуральна, на кожную дзею складаем планавую калькуляцыю, дзе ўлічваюцца ўсе расходы (рэнтабельнасць, аўтарскія, камандзіровачныя, рэклама), у тым ліку і запрашэнні пабочных спецыялістаў, якім, натуральна, аплачваецца праца. Але прызвычаліся эканоміць, абыходзіцца штатнымі работнікамі.

— Якая паслуга мае максімальную цану?

— Вельмі запатрабаваныя выязныя экскурсіі па Беларусі. Балазе ў нас чатыры адзінкі камфартабельнага транспарту. Жадаючыя павандраваць аплачваюць толькі бензін. А паездка з нашымі экскурсаводамі (да прыкладу, да Блакітнай Крыніцы і царквы ў Слаўгарадзе) каштуе ад 60 да 80 тысяч рублёў. А цана на білет вясковай дыскацекі не перавышае 15 — 20 тысяч. Дыскацека, натуральна, не шараговая, а якасная: тэматычная, насычаная конкурсамі і віктарынамі.

— А вяскоўцы яшчэ не скардзяцца, што дарага?

— Пакуль не. Калі клуб паспяхова выконвае план па аказанні платных паслуг, мы дазваляем у якасці заахвочвання прывесці для свайго насельніцтва і штосьці бясplatнае.

— Вы такую пазабюджэтную суму за год зарабляеце, што і ўявіць цяжка... Ці ўплывае гэта на заробкі?

— Штомесяц падводзім вынікі аказання платных паслуг. Ёсць працэнт адлічэння ў прэміяльны фонд. Калі план выконваецца, калі на рахунку ўстановы ёсць грошы, дык спецыяліст, згодна з нашым палажэннем, можа атрымаць і пяць акладаў, а можа — і 0,25...

...Анекуль здала, у шэра-гуманым марыве, за металічнымі аркамі пачынае рухацца доўгая чарада пахілых постацей у белых масках. Яны прасоўваюцца на першы план сцэны, каб стаць чароўнымі жанчынамі Вероны. Змрочныя гукі званой змяняе лёгкая мелодыя фламэнка, якую яны напяваюць. Поруч з імі, перад глядачом выстройваюцца дзве кагорты хлопцаў: адны ў чорным (людзі Мантэкі), другія — у бардовым (людзі Капулеці). Імклівыя рухі, мільгаценне клікоў. Прывітальны жест і ў той жа час гатоўнасці распачаць бойку. У любы час і ў любым месцы. Адзін з іх, П'етра (арт. Цімур Жусупаў), чытае вядомы ўступ да трагедыі Шэкспіра аб дзвюх варагуночых сем'ях. І дэя пачынаецца.

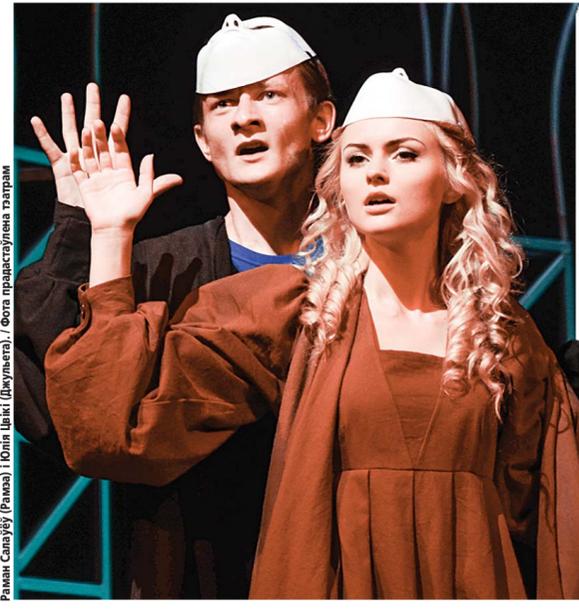

Юрый ІВАНОВСКІ,
тэатразнаўца, тэатральны крытык

ТЭКСТ

У віхуры рэнесанснага карнавалу

У гэтым так званым пралого ёсць прыкметы і рэжысёрскага вырашэння аўтарскага спектакля "Рамэа і Джульета" народнага артыста Расіі Валерыя Белаяковіча (яму належаць як пастаноўка, так і сцэнаграфія, музычнае афармленне і пластыка) — і яго стылявой адметнасці. Усё злучае няспынны, шалёны, рухомы карнавал. Такая пластычная формула спектакля Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Якуба Коласа дазваляе пазбавіцца пэўнай змрочнасці, трагічнай статычнасці, суровасці, стрыманасці ў мізансцэнах, у спосабе акцёрскага існавання. Адсюль і вялікая ўвага да пластычнага боку, распрацаванай музычнай партытуры спектакля, аснову якой склалі творы Орфа (знакаміта "Карміна Бурана"), Альбініні і Вангеліса.

Раман Салаўёў (Рамэа) і Юлія Цвікі (Джульета). Фото прадастаўлена тэатрам

Фактычна ўся яго першая палова ніяк не ўказвае на трагедыійны жанр. Дастаткова падрабязна выбудовае рэжысёр першую сцэну са слугамі, якую звычайна ў тэатры альбо скарачаюць, альбо іграюць мімаходзь. У спісе дзеючых асоб яны пазначаны як "банды" Мантэкі і Капулеці. Магчыма, з пэўнай доляй іроніі. Бо не выглядаюць яны

смейваючы Тыбальта, Меркуцыя распяляе яго і з'яўляецца па сутнасці каталізатарам канфлікту. У сцэне на плячых абрыдла варажнеча, але больш агідныя пакарлівасць і бязлітасць, кажучы інакш — "схананасць за маскі". Абараняючы гонар і само жыццё Рамэа, ён вымушана ўступае ў дуэль з Тыбальтам (якую сам, "рэжысёрску", выстаўляе нейкім падабенствам буфанады, фарса) і — гіне. З гэтага моманту спектакль пачынае набываць новую жанравую якасць, хоць відавочна, што камічнае і трагічнае то сустопікае месца адно аднаму, то складаным клубком пераплятаюцца між сабой.

Рэжысёрскую манеру Беляковіча адрознівае дынаміка, размаітыя візуальны шэраг; імклівае чаргаванне мізансцэн, дакладная рытмічная пабудова, перавага ўмоўна-

метафарычнай стылістыкі над бытавой, умёнае захапіць і аб'явіць сцэну і глядзельную залу ў адзіны парыве. У дачыненні да характэрнага персанажаў і — адпаведна — акцёрскіх работ сюды можна дадаць ашчадную ёмістасць формы і зместу, скарыстанне адной рысы альбо дэталі, якая б раскрывала вобраз у поўным аб'ёме. Цікава гэта прасачыць на прыкладзе Тыбальта. Артыст Яўген Лук'янаў стваряе характар самаздавольнага, самаўпэўненага, па-шляхецку стрыманага ў праявах сваіх эмоцый юнака. Ён не велмы хоча ўступіць у сутыкненне з Меркуцыя, бо адчувае ў ім годнага саперніка. Ён жа таксама лідар, таксама верха-

вод. Яны ў нечым падобныя, толькі па сутнасці іныя — у адносінах да чалавечага жыцця. У сцэне на плячых артыст (напэўна, з падачы рэжысёра) умела карыстаецца "зонай маўчання". Пры з'яўленні Рамэа (арт. Раман Салаўёў), які дарэмна спрабуе загладзіць канфлікт, вочы Тыбальта становяцца мёртвымі, "шклянымі", позірк спыняецца і застывае на супраціўніку. Такі пагляд спакойных халодных вачэй драпежніка альбо забойцы вычырмаць амаль немагчыма.

Вобразы адметныя, ёмістыя, псіхалагічна пераканальныя яўна пераважаюць над шараговымі, хоць бачна, што рэжысёр не ставіў за мэту падрабязна акрэсліць, распрацаваць кожны з іх. Знешняя высакароднасць, шляхетнасць у спалучэнні з жорсткасцю, уладарнасцю, прагматызмам, патрыярхальнымі заганамі ўласціва абодвум сеньёрам Капулеці (засл. арт. РБ Вячаслаў Грушоў і арт. Алена Шарэпчанка), але добра відаць, хто ў доме гаспадар. Ну вядома ж, гаспадыня!.. Сярод іх Карміцелька (засл. арт. РБ Тамара Скварцова), хоць і бязмежна любіць сваю гадзіванку, добра засвоіла

уроки пакарлівасці і адданасці сваім гаспадарам і ўмее прыставацца да іх крутых нораваў і зменлівых абставін. Менавіта таму яна і раіць сваёй выхаванцы змёршчы і выйсці замуж за Парыса. Прагматычны розум мудрай жанчыны падказвае ёй гэта. Але ў адказ яна атрымлівае жорстка адказ Джульеты: "Ты мне чужая. Зараз паміж намі бездань, няня".

Буйнымі, яркімі мазмакі малюе вобраз манаха Ларэнца Юрась Цвірка. У яго выкананні персанаж зусім не адступае на другі план, а становіцца прыцягальным, я сказаў бы — эмацыянальным цэнтрам сцэны з яго ўдзелам. А ў фінале спектакля артыст нечакана ўздымае свой вобраз

да трагічных вышыняў, калі пры ўсім наतोўпе карае, інаваціць сябе за смерць маладых.

Чысціню, цнліваеся, безабароннасць сваіх герояў падкрэсліваюць Раман Салаўёў і Юлія Цвікі (нейкім здзіўным чынам тут вышліся нават імёны выканаўцаў — успомнім вядомую гісторыю пра сучасных Рамэа і Джульету). Артысты выдатна праводзяць самую складаную сцэную прапускаючы цудоўныя шэкспіраўскія радкі праз уласныя сэрцы.

Выкрываючы багрудзіцу сляпоты варажнечы, Валерыя Беляковіч паставіў велмы сучасны спектакль — не толькі па форме (адмаўляючы пэўныя каноны, традыцыі ўсваблення класічнага твора), але і па думцы, ідэйным змесце. Несумненна тое, што яму ўдалося актуалізаваць бессмертную трагедыю. "Чаму людзі не могуць паразумецца адно з адным, чаму не могуць працягнуць адзін аднаму рукі? — быццам задаюцца такімі пытаннямі рэжысёр і выканаўцы спектакля. — Чаму самыя лепшыя, маладыя павінны прынесці сябе ў ахвяру, каб усе іншыя зрабілі сваю гадзіванку, добра засвоіла

Камертон

Завяршыўся Міжнародны конкурс піяністаў "Мінск-2014". Яго статыстыка — нескладаная: 12 краін (сярод якіх Азербайджан, Армения, Бельгія, Кітай, Літва, Латвія, Малдова, Марока, Расія, Украіна, Францыя), 73 заяўкі, 50 удзельнікаў, чацвёрта лаўрэатаў (двое з іх — нашы). Якія ж мастацкія дасягненні хаваюцца за гэтымі лічбамі?

Надзея БУНЦЭВІЧ

Наша краіна не ўпершыню ладзіць такія конкурсы. Цяперашні быў — пятым, бо праводзяцца яны раз у чатыры гады, пачынаючы з 1996-га. Ядро, арганізацыйны бок уесь час палітшаецца. Сёлета ён быў настолькі бездакорным, што хтосьці з фартэп'янных заўсёднікаў—"бальшччыкаў" нават пажартаваў: маўляў, усё добра, толькі гасоцьці "смаханата" не хапае, бо тады грамадскі розгалас быў бы куды большым. Нічога не зробіш, але ўвага СМІ была больш прыцягнута да Мінскага міжнароднага Каляднага конкурсу вакалістаў, што "настойваўся" на фартэп'яннае спаборніцтва і праводзіўся ўпершыню. А між тым, на конкурсе піяністаў таксама многае было "ўпершыню" — ну, хаця б тое, што ў якасці абавязковага на першым туры выступілі не найноўшыя кампазіцыі, а прыналежаць да нашай спадчыны мінулых стагоддзяў. Спачатку, як толькі былі аб'яўлены ўмовы, гэта здалося камусяці здзіўным: а ці ёсць дастатковае віртуознасць, годная міжнароднага разгортку, у нашых творах, да прыкладу, XIX стагоддзя, калі на тэрыторыі сучаснай Беларусі пераважала аматарскае музычыванне, а не канцэртнае? Чаму людзі не могуць паразумецца адно з адным, чаму не могуць працягнуць адзін аднаму рукі? — быццам задаюцца такімі пытаннямі рэжысёр і выканаўцы спектакля. — Чаму самыя лепшыя, маладыя павінны прынесці сябе ў ахвяру, каб усе іншыя зрабілі сваю гадзіванку, добра засвоіла

За рэалізм Андрэй Іваноў (Беларусь) — уладальнік першай прэміі / фото Стрыя Ждановіча

Чорна-белыя клавішы — каляровыя фарбы

Беглаць пальцаў пераконвала

насьць выбару — таксама: канкурсант быў прапанаваны суцэльны спіс, а да яго — ноты, выкладзеныя ў агубніш, але ўвага СМІ была больш прыцягнута да Мінскага міжнароднага Каляднага конкурсу вакалістаў, што "настойваўся" на фартэп'яннае спаборніцтва і праводзіўся ўпершыню. А між тым, на конкурсе піяністаў таксама многае было "ўпершыню" — ну, хаця б тое, што ў якасці абавязковага на першым туры выступілі не найноўшыя кампазіцыі, а прыналежаць да нашай спадчыны мінулых стагоддзяў. Спачатку, як толькі былі аб'яўлены ўмовы, гэта здалося камусяці здзіўным: а ці ёсць дастатковае віртуознасць, годная міжнароднага разгортку, у нашых творах, да прыкладу, XIX стагоддзя, калі на тэрыторыі сучаснай Беларусі пераважала аматарскае музычыванне, а не канцэртнае? Чаму людзі не могуць паразумецца адно з адным, чаму не могуць працягнуць адзін аднаму рукі? — быццам задаюцца такімі пытаннямі рэжысёр і выканаўцы спектакля. — Чаму самыя лепшыя, маладыя павінны прынесці сябе ў ахвяру, каб усе іншыя зрабілі сваю гадзіванку, добра засвоіла

амаль імпрэсіяніскай. Трэцяя — прэзентавала "цяжкавагавую" сялянскую танцавальнасць з пастаяннымі прыседамі на моцную долю. Кода з яе падкрэсленым кадансаваннем утварала лагічную арку з пачаткам Беларускага музычнага мастацтва, багату на яркія асобы.

У тым жа, наколькі важнай у сучасным выканальніцтве становіцца не адно ўласна тэхнічнасць, тая ж беглаць пальцаў, а сама асоба музыканта, конкурс пераконваў на кожным кроку. Асабліва відавочна гэта было на трэцім туры, дзе па збегу абставін знакамiты Першы Фартэп'яны канцэрт П.Чайкоўскага гунаў ажно чатыры разы запар — і можна было параўноўваць не толькі тэмпы і чысціню пасажаў, але і, галоўнае, сама выканальніцкую канцэпцыю каньката з салістаў.

Анатоль Касцючэнка (Украіна), уганараваны дыпламам, пазбавіў твор звычайнай канфліктнасці, замяніўшы яе кантрастнасцю. Святчона-ўрачыстая тэма усёднічалы з грацьвінамі, вытанчана палётнымі "пырханьнямі", блізімі М.Равэлю, і адкрыта песненымі фрагментамі. Другая частка аказалася ўвогуле

менавіта з такім "дыхтоўна-разважлівым" тэмпам, як аказалася, і справіўся ў поўнай меры Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Беларусі, якім на конкурсе, паводле традыцыі, дырыжыраваў Андрэй Галануа. Ва ўсіх іншых выканальніцкіх версіях аркестр не столькі дапамагаў салістам, колькі "змагаўся" з імі ўсім фашымам медныхых духавых у якасці знішчальна-забойнай "цяжкай артылерыі". На жаль, у фінал маглі прайсці толькі шасцёра піяністаў, таму слухачы з такім болям успрынялі "адсеў" пасля другога тура папраўдзе

фенаменальных віртуозаў і тонкіх музыкантаў, як расіяне Дзіна Іванова, Алег Худзякоў, Дамітравы Маслееў. Але замест таго, каб аспрэчваць рашэнне журы, якое на ўсіх конкурсах з'яўляецца канчатковым і змяненнем не падлягае, лепей задумацца пра супадзенні ў музычным выкананні традыцыйных "класічных" трактовак — і пошукаў новых працягненняў. Сярод апошніх "трэндзю", прычым ва ўсіх відах мастацтва, менавіта другі шлях, якога і бракавала на гэтым конкурсе беларускім музыкантам.

Навукаюць у нас — велмы добра. У гэтым і заключачца паняцце выканальніцкай школы: навучыць у нас могуць — кожнага. І калі да выкладчыцкіх намаганняў далучаюцца адоранасць, зацікаўленасць, працадодынасць саміх вучняў, дык вынікі — папросту фенаменальныя.

Што ж да пачатковай і сярэдняй музычнай адукацыі, дык сапраўднай завабляў нашай фартэп'янай школы стала бліскучая перамога вучня Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры БДАМ Уладзіслава Хандогі на XV Міжнародным тэлеконкурсе юных музыкантаў "Шчаўкунок", што праходзіў у Маскве практычна ў тыя ж дні, а менавіта 2 — 9 снежня. Уладзіслаў атрымаў "золата" і прыз глядзіцкі сімпатыі. Дарэчы,

Мастыхін Зачараваная жыццём

Сёння ў **Магілёўскім абласным мастацкім музеі імя П.В. Масленікава экспануюцца юбілейная выстаўка габелена, акварэлі і малюнка — усю 80 твораў — вядомай мастачкі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі Ніны Пілюзінай. Гэта ўжо 14-я персанальная выстаўка за ейнае творчае жыццё.**

Барыс КРЭПАК

Цэнтральнае месца ў экспазіцыі займае, канешне ж, манументальны габелен "Зубр", які мае метафарычны падагалавак паводле У.Караткевіча: "Мёртвым лягчы, нясцерпна жывым, што мёртвых у сэрцы нясуць...". Гэты твор — яркі сімвал шматпакутнай, няскоранай і гордай Беларусі. Удаае спалучэнне гладкага класічнага тактава, фактур і матэрыялаў бліскуча і арганічна працуе на асноўную ідэю палатна.

Вялікае ўражанне выклікае і габелен "Навала". Здавалася б, чыста фармальная кампазіцыя. Але як яна беззаганна скампанавана! Аўтарскія тэкстыльныя аб'ёмы і фактуры, стрыманы каларыт, сінтэз розных матэрыялаў, усхваляваная рытміка ліній і плямаў — усё накіравана на тое, каб чалавек мог задумацца пра сённяшняе усветныя праблемы і пра будучае нашага неспакойнага жыцця. А

Па галоўнай восі габеленавай канструкцыі

Ніна Пілюзіна "Навала"

на зямлю падае залаты дождж. І ўжо ўчарашні салдат арэ зямлю, і жанчыны кідаюць у глебу залатыя зярняты. Прыйшоў доўгачаканы мір...

Сярод іншых твораў Ніны Пілюзінай, прадстаўленых на выстаўцы, — "Святчонная ноч. Купалінік", "Разам з сонцам", "Навука аб зорках", "Перад зорнай дарогай", "Галактыкі, якія згаслі", "На кветкавым лузе" (прысвячэнне Янку Купалу і Якубу Коласу), "Смачны кавалачек" і многія іншыя. Некаторыя мы ведалі па выстаўках раней, некаторыя зусім новыя. І ў гэтым сэнсе мастачка, зачараваная жыццём, не адпачывае; яна пастаянна ў рабоце: ці то за ткацкім станком, ці то за мольбертам у попі або ў лесе ля наваколля Ратамкі, дзе ўжо жыўе шмат гадоў. А раней, у мінулыя часы, любіла малываць у крымскім Гурзуфе і Прыбалтыцы. Вынік такіх "трудоў и дней" — сотні акварэлей і малюнкаў. Вось чаму так светла і пазычна ў дзвюх залах музея, дзе выстаўлены яны, гэтыя невялічкія "жамчужныя-перліны": ратамскія бярозкі, пейзажы малой радзімы — Магілёўшчыны, нацюрморты з папярэйшымі шмат чаго іншага...

Для Ніны Пілюзінай жыццё і творчасць — гэта адно і тое ж: уесь на страві і душэўны стан мастачкі трывае адпавядаючы ейным творама. Яна — з той парыды твораў, для якіх на першым месцы — менавіта творчы дыялог з глядачом, які пасля таго і душэўны стан мастачкі трывае адпавядаючы ейным творама. Яна — з той парыды твораў, для якіх на першым месцы — менавіта творчы дыялог з глядачом, які пасля таго і душэўны стан мастачкі трывае адпавядаючы ейным творама. Яна — з той парыды твораў, для якіх на першым месцы — менавіта творчы дыялог з глядачом, які пасля таго і душэўны стан мастачкі трывае адпавядаючы ейным творама.

Мастыхін

2014 год багаты на юбіляры. Пра шматлікіх з іх мы ўжо распавядалі. Мне здаецца, што нельга абсціць ўвагай ішчэ аднаго — велмы таленавітага, даволі сціплага мастака Алеся Мемуса, майго педагога, які на працягу пяці год выкладаў жывапіс, малюнак і кампазіцыю ў Віцебскім дзяржаўным педагагічным інстытуце імя П.Машэрава. Наша сямброўства канцаваецца і зараз. Вось толькі званок у студэнцкі вечар напалохаў мяне. Мастак настойваў на хуткім прыездзе да яго. На наступны дзень я імчалася ў Віцебск... Вынік — вялікі і каштоўны падарунак для музея: 98 аркушаў. З гэтай нагоды выдалі каталог, які распавядае пра ўсю калекцыю, а ўжо 13 верасня (дзень яго нараджэння) у залах абласнога мастацкага музея запрацавала выстаўка твораў Алеся Мемуса.

У сваім жаданні больш поўна паказаць індывідуальныя асаблівасці мастакоў, шматграннасць іх творчасці, музей не абмяжоўваецца адной-дзвюма карцінамі аўтара, а імкнецца мець некалькі твораў: хоць маленькую, але калекцыю работ мастака. Такіх міні-калекцый у музеі даволі шмат: гэта карціны У. Андрэенкава, А. Анікейчыка, У. Летуна, У. Напрэенка, Г. Паплаўскага, У. Васюка, У. Рубцова, Ф. Кісьлёва, Э. Карповіча, К. Феды, Ф. Іумена.

Дык вось, пра новую калекцыю А. Мемуса. Да ранніх можна аднесці творы, напісаныя ў 1960 — 70-я гады падчас вучобы ў інстытуце жывапісу, скульптуры і архітэктуры імя І. Рэпіна Акадэміі мастацтваў СССР: афорты "Па Дзюрэву", "Копія з Рэмбранта", лінаграфіі: "Сон", "Партрэт жонкі за чытаннем".

У 1986 годзе прайшла першая персанальная выстаўка, якая паклала пачатак шэрагу персаналі ў розных музеях, галерях не толькі ў

Беларусі, але і за яе межамі: ад Галандыі да Польшчы і Расіі.

У нашай калекцыі захоўваецца 13 аўтапартрэтаў, выкананых у розных перыядах жыцця і ў рознай тэхніцы. Аўтапартрэты — асабістае адлюстраванне і цікавы аспект творчасці А. Мемуса. Болей за сотню разоў мастак перадае свой вобраз, які заўсёды велмы розны. Яго аўтапартрэты — сваёю кшталту мастацкія вопыты па стварэнні індывідуальнай асобы праз міміку твару, выразнасць ліній, святла і ценю.

У адной аўтапартрэтнай карціне нібы апостал глядзіць на цябе. Уражанне такое, што твор намалываны на адным дыханні. На іншай на нас паглядае рамантык: праца выканана ў акадэмічнай манеры пісьма. На трэцяй — дзівак, збантэжаны чалавек афорты "Па Дзюрэву", "Копія з Рэмбранта", лінаграфіі: "Сон", "Партрэт жонкі за чытаннем".

Рэалізм падсвядомасці

Алеся Мемус "Роздум"

народжаны простымі сродкамі — тушшу на паперы, — становіцца ў творах мастака неабходным, гэта не замена фарбаў, ліній, гэта — глыбокая філасофія. Святло выбірае з цемры тое, што неабходна для уражання ад малюнка — ён можа выдзеліць руку, пакінуўшы ў ценю плячо, аконт робячы на галоўным, не прыбяжучы да экспрэсіі фарбаў.

Відавочна, што чалавек у мастацкім свеце А. Мемуса часцей за ўсё па-за часам, ён належыць Вечнасці, але заўсёды азораны светам сучаснага жыцця.

Творца паказвае ў сваіх партрэтах меланхалічныя, пазычныя вобразы

і выконвае іх на высокім прафесійным узроўні. Для мастака характэрны адыход ад уласцівага сучаснаму мастацтву кіпавага рашэння, яго выклікае прага да спагядлівасці, да паказу пазьтыванай "штодзёнасці", маўчанне і цішыня, унутранае жыццё з таемнымі пакутамі аб нечым назаву сёды страчаным.

Чымсьці большыя, чым простае партрэтаванне, з'яўляюцца партрэты асабіста блізкіх яму людзей — яго дарагой жанчыны, каханай. Паколькі ў гэтым выпадку адно "папаўна" выяўляе другую (калі двое сапраўды "адзіная плоць"), па сутнасці гэта таксама адзед партрэтнай галерэі. Сю-

Ведзі і бачанне таго, што выяўляе Алесь Мемус, паказ унутранай духоўнай сувязі з адлюстраванай ім сапраўднасцю, рэалізм падсвядомасці — галоўныя творчыя імпульсы яго мастацтва.

Святлана СТРОГІНА MarIneŭ

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

...Дзе-дзе, а вось у Стрэшыне аўтаклуб не патрэбны. Наадварот! Работнікі культуры гэтага аграгарадка настолькі напоўнілі прастору каларытнымі дзеямі, што да іх могуць прывязджаць на стажыроўку з іншых раёнаў. Стрэшын мае такія брэндзі, як святы Пакравоў (у вёсцы дзейнічае 200-гадовая царква), "Агледзіны нявест", конкурс "Стрэшынскі гаспадар". А нядаўна Стрэшын з размахам адзначыў 900-гадовы (!) юбілей. Да слова, не абышлося тут без імператрыцы Кацярыны II ды іншай тэатралізацыі... Мае вялікі патэнцыял і аграгарадок "Рэкта". Чаго варта адна хатка Дзеда Мароза ды крэатыўныя падходы мясцовага дома рамёстваў!

А што ж з "бясклубнай" Беліцай, згаданай у папярэднім матэрыяле? Даведаліся мы і пра гэтую вёску. Як аказалася, некалькі гадоў таму мясцовы клуб быў закрыты, а будынак прададзены з аўкцыёна прыватніку для стварэння там кавярні. На думку Валянціны Няхай, вёска стала па сутнасці прыгарадам Жлобіна. Па яе словах, у бліжэйшы час будуць выстаўлены на аўкцыён яшчэ два будынкi ўстаноў культуры. Так, сёлета была закрыта бібліятэка ў Шыхаве. Прычына звычайна: малая колькасць насельніцтва. Зсталася там усяго 170 чалавек. Здавалася б, не так ужо і мала. Але большасць жыхароў — людзі сталага веку, школы там даўно няма — таму і вёска лічыцца перспектыўнай.

Падумалася: мо было б кампрамісным рашэннем пры закрыцці клубнай установы пакідаць хаця б будынак — як пляцоўку для таго ж аўтаклуба? Аднак і тут хапае праблемных нюансаў. Пры такім падыходзе абавязкова ўзнікнуць пытанні ўтрымання ў належным стане гэтых памяшканняў, іх ацяплення.

Што ж да аптымізацыі, дык, па ўяўленні Валянціны Васільеўны, сельскі дом культуры абавязкова мусіць мець творчы калектыў. Да прыкладу, у Чырвоным Беразе дзейнічае народны ансамбль "Наваснянка", у доме рамёстваў у вёсцы Рэкта — народны ансамбль "Ярыца", у Кароткавічах — "Сюзор'е". На базе многіх СДК працуюць калектывы без званняў. Самае галоўнае, па прызнанні начальніка аддзела, кожны з іх можна без сораму запрасіць на канцэрт самага высокага ўзроўню. А вось калі СДК не мае брэндавага калектыву, дык мусіць быць ператвораны ў сельскі клуб. Аднак у такіх установах скарачаецца стаўка мастацкага кіраўніка.

Такім прынцыпам кіраваліся ў Жлобінскім раёне. Чым не ініцыятыва, варта шырокага абмеркавання?

(Не)лірычнае адступленне Кастуся АНТАНОВІЧА

Закрыццё ўстаноў культуры ў сельскай мясцовасці — працэс, на вялікі жаль, пакуль няспынены. Але ж заўсёды можна знайсці нейкае альтэрнатыўнае ды ўзважанае рашэнне праблемы. Возьмем тую ж, ужо колішнюю, бібліятэку ў Шыхаве. Чаму б у яшчэ дыктоўным будынку, размешчаным у маляўнічай мясцовасці на беразе Дняпра, не стварыць гісторыка-турыстычны цэнтр па ўзоры шмат разоў намi згаданай Івесі? На гэтае пытанне мы атрымалі наступны адказ: аддзел такую справу не пацягне. Таму і было прынята рашэнне выставіць будынак на аўкцыён. Што ж, застаецца спадзявацца толькі на прыватніка.

Шкада бабу Маню

Буда-Кашалёўскі раён сустрэў вёскай **Медзвядзёва**. Менавіта тут, праехаўшыся адзінай пустын-

Дырэктар СДК вёскі Ліпінічы Святлана Емяльянава.

най вулкай, мы і заўважылі там-сям паміж жывымі яшчэ збудаваннямі "раскіданыя гнёзды": друз, які быў калісьці слянаскімі хатамі. Як нам распаўялі пазней, прыедучы бульдозеры з экскаватарамі і надзейна пахаваюць гэты друз, тут жа — на месцы падмуркаў. Застаецца толькі пляміна свежай зямлі. Дый тая хутка знікне пад снегам... Мы любім вёску, таму нам вельмі балюча. Разумею, што цяжка кагосьці абвінаваціць у такой сітуацыі: старыя папамерлі, а дзеці іхнія — гадуюцца дзесьці на гарадскіх булках, нават на родавае разваленае ад

Лекі ад сіндрому "раскіданага гнязда"

Нікому нічога

Акцыя "К": журналісцкі аўтапрабег па СДК і не толькі

Марыя Іванаўна, каб не ездзіў соды бібліобус ды не паліў дарэмна бензін. Штосьці падобнае адбылося і з візітамі аўтаклуба. Апошнім разам ён прыехаў, а народ на канцэрт не сабраўся — няма каму збірацца. Дык які ў такім культурным абслугоўванні сэнс? А вось аўтаклуба, працягвае баба Маня, — патрэбная! Праезджае рэгулярна: тры разы на тыдзень, абы грошы былі. Але і пенсію рэгулярна дастаўляюць...

За прынесеную ваду ды аказаную ўвагу Марыя Іванаўна шчодро аддзячыла нам смачнымі гарбузовымі семкамі. Цяпер у Медзвядзёве ёсць у нас баба Маня. Ветлівая, шчодрая, адзінокая. Калі ў чарговы раз да яе завітаем? І ці заспеем яшчэ яе? Жыві, Марыя Іванаўна, доўга!..

З Медзвядзёвым усё зразумела. Толькі пляма ад яе праз год-другі застанеца. А як усё ж быць з іншымі, больш буйнымі паселішчамі, якія

Разьбар па дрэве з вёскі Лімаўка Віктар Лявонаў.

старасці жытло не прэтэндуюць. Як спыніць адток моладзі? Напэўна, позна ўжо штосьці рабіць. Увесь спадзеў на аграгарадкі. А шараговыя вёскі чакае далейшая аптымізацыя. Але ж пакуль і такія, дробныя ды маланаселеныя, паселішчы неабходна абслугоўваць аўтаклубам і бібліобусам.

Вяртаемся па ўсё той жа вуліцы назад. Ля адной з жывых хацін бачым бабулю з кійком. Вось яна нам на ўсе нашы пытанні і адкажа.

Марыя Іванаўна Гарэлік. Без малага 80 гадоў. Мужык памёр два гады таму. Дзяцей няма. Брат з інсу-

льтам ляжыць дзесьці ў Гомелі... Расплакалася баба Маня. Як маглі супакоілі. Аказваецца, выйшла яна з хаты, каб пачакаць мінака ды папрасіць яго вады прынесці. Прынесці ёй са студні два вядры вады. Расчулілася кабета і працягнула споведзь далей. Бібліобус прывязджаў рэгулярна. Але памерла настаўніца, якая была самай актыўнай чыпачкай. Ды і ў бабы Мані зрок пачаў псавацца, хоць яна і па сёння выпісвае "Звязду". На іншае чытанне сіл не стае. А больш аматару пачытаць у вёсцы проста няма: з два дзясяткі нямоглых старых засталася... Вось і папрасіла

не займелі аграгарадоцкага статусу? Тут наша бачанне такое: лёс названых вёсак залежыць у пэўнай ступені і ад мясцовых работнікаў культуры. Калі робіць яны сур'ёзную справу, маюць важкі самадзейны калектыў, дык пры такім прафесійным раскладзе ў шчырага чыноўніка рука не падыецца даць адмажку на скасаванне СК ці СДК.

(Не)лірычнае адступленне Яўгена РАГІНА

І вось што цікава, не хоча баба Маня ехаць у прытулак для састарэлых, нават у бліжэйшы

На людным месцы

Ад бразготкі да капелюша

Дзіна Бягеза больш за тры дзясяткі гадоў займаецца саломкапляценнем. Яе персанальныя выстаўкі праходзілі ў Брэсце і Мінску. Многія саламяныя шэдэўры Дзіны Фёдарайны знаходзяцца ў прыватных калекцыях Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы, Германіі, Італіі.

МАЛАРЫТА

Дзіна Бягеза пад час персанальнай выстаўкі ў раённай бібліятэцы.

Капелюшы, плечыныя вазы з кветкамі, птушкі ў рост чалавека, хатнія жывёлы, розныя ўпрыгожванні вылучаюцца арыгінальнасцю творчай задумкі, высокім майстэрствам выканання, густам і непаўторнасцю. У гэтым можна было пераканацца на выстаўцы, што цягам некалькіх тыдняў працавала ў раённай бібліятэцы і была прымеркавана да 75-годдзя з дня ўтварэння Маларыцкага раёна.

Дзіна Бягеза шмат гадоў працуе педагогам дадатковай адукацыі ў Арэхаўскай СШ.

А саломка ў руках майстрыхі з'явілася ўпершыню па той прычыне, што неабходна было забавуляць сваё малое дзіця. Спачатку жанчына зрабіла бразготку з гарохам унутры. А калі сын Генадзь падрос, асвоіла і саламяна-капялюшнае майстэрства. Так і ўцягнулася.

Дзіна Фёдарайна ўмее прыкмячаць усе фарбы збожжавых на палетку і вырашае, для якога вырабу яны будуць лепш прыдатнымі, каб найбольш рэалістычна ўвасобіць сваю задумку.

Мікалай НАВУМЧЫК
Фота аўтара

І харал, і партытура

Маладзёжны хор "Brevit".

На пачатку снежня на базе Аршанскай дзіцячай школы мастацтваў №1 прайшло свята харавой музыкі — другі па ліку фестываль "Аршанская скарбніца". У ім бралі ўдзел восем хораў з Мінска, Віцебска і Оршы. Фестывальная афіша парадавала разнастайнасцю рэпертуару, жанраў і стыляў.

ОРША

Палац у Чырвоным Бяразе.

не патрэбна?

Лепшыя архітэктурныя вырабы Андрэй Пастухов працуе ў чырвонабярэжскім палацы.

Марыя Івануна Гаралік з вёскі Медзвядзёва.

аграгарадок (калі б такая магчымасць была) не жадае перабірацца. Тут гаспадар памёр, тут сад, што памятае яе дзяўчынай, тут асабістае неба і асабістыя аблогі, тут — карані. Якое без іх жыццё?! Паліць яна зараз грубку, котку лашчыць ды згадвае, як з мужыком пазнаёмілася. Гэта першая частка нашага жыцця — для мараў, другая — для ўспамінаў. Калі яны светлыя, дык і Бог сілы дае. І будзе жыць Медзвядзёва, покуль у бабчыных вачах будзе гарэць агонь Памяці.

"Сельсаветаўскі" клуб

Рушым па Буда-Кашалёўшчыне далей. У вёсцы Ліпінічы, уздоўж вясковай дарогі — чарговае "раскіданае гняздо". Па лядашчым фасадзе з "фасоністымі" калонамі відаць, што будынак меў калісьці дачыненне да мясцовага культуры. Пытаемся ў жанчыны, тая пацвярджае: "Так, клуб. Быў у аварыйным стане. Цяпер пераехаў у сельсавет, а стары будынак — развальваецца". Рушым у сельсавет, у якім якраз праходзіць нарада з удзелам мясцовых работнікаў культуры.

Зрабіўшы ласку сталічным журналістам, кіраўніцтва сельсавета адпусціла да нас Святлану Емяльянаву і Алену Місіянцаву, дырэктара мясцовага СДК ды яго мастацкага кіраўніка адпаведна.

Як нам расказалі суразмоўцы, і праўда, апошнія чатыры гады яны працуюць у новым будынку. Трэба сказаць, што пам'яшканне для патрэбаў СДК пры-

Майстар-адзіночка

Гэты чалавек лічыць, што ягонае рамяство нікому не патрэбнае. Справа ў тым, што Віктар Лявонаў — знаны разь-

"Гняздо раскіданае": аварыйны будынак СДК у Ліпінічах (злева). І "гняздо жывое": хата разьбіяра Віктара Лявонава ў Якімаўцы.

бяр па дрэве.

Жыве спрадвек на Буда-Кашалёўшчыне, у вёсцы Якімаўка і з'яўляецца яе брэндам. Кожны ў наваколлі ведае, дзе жыве сям'я Лявонавых. Адмысловай з пункту гледжання

Агульнае (не)лірычнае заканчанне

У вёсцы Струкі, што побач з Якімаўкай, пабачылі, як бульдозеры руйнуюць закінутыя хаты. Фатаграфаванне мы гэты працэс не сталі (няхай пасмяюцца з нас прафесійныя аматары "смажаных" фактаў), бо цяпер не можам так званых "пахвальных" здымкаў. А выснову з усяго пабачанага і сёння апісанага зрабілі далёка не арыгінальную: каб штосьці захавалі ды развіць на карысць нашчадкаў, каб і пытанне не ўзнікала "Каму гэта трэба?", неабходна гэтае "штосьці" любіць як працяг самага сябе. Калі ж няма такога пачуцця, дык знікнуць пакрысе рамяство, традыцыя, культура, а замест новабудуоўляў застануцца спрэс раскіданыя гнёзды.

Працяг матэрыялаў аўтатура пра культуру Гомельшчыны чытайце ў наступных нумарах "К".

Мэта мерапрыемства: папулярызацыя вакальнага мастацтва сярод дзяцей і юнацтва, а таксама — умацаванне творчых стасункаў паміж харавымі калектывамі розных гарадоў, абмен вопытам.

Адкрыў фестываль канцэрт, у якім выступілі ўзорны хор "Тоніка" ДМШМ №1 імя Л.Александровскай горада Мінска і жаночы хор "Канцэрціна" Мінскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М.Глінкі. Прагучалі духоўныя творы беларускіх, рускіх і заходнеўрапейскіх кампазітараў, апрацоўкі народных песень. Мінчане скарылі высокім выканальніцкім майстэрствам, цудоўным валоданнем мастацкімі стылямі: ад распева, харалаў да складаных сучасных харавых партытур.

Гала-канцэрт прайшоў у камернай зале ДШМ №1. Дыпламы атрымалі: трэцяй ступені — хор хлопчыкаў гімназіі №3 імя А.С. Пушкіна горада Віцебска (кіраўнік Аляксей Ляхновіч); другой ступені — узорны дзіцячы хор "Santare" Аршанскай дзіцячай школы мастацтваў №1 (кіраўнік Валянціна Каржыцкая); першай ступені — хор хлопчыкаў "Credo" сярэдняй школы №159 Мінска (кіраўнік Тацяна Сільчанка). А Гран-пры дастаўся маладзёжнаму хору "Brevis" Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў (кіраўнік Святлана Кунцэвіч).

Алена АСІНОЎСКАЯ, настаўнік Аршанскай ДШМ №1

Днямі ў Ялізаўскім пасялковым доме культуры, што на Асіповічыне, святкаваў 40-годдзе з дня ўтварэння мясцовага народнага ансамбля народнай песні "Вечарынка". Мерапрыемства сабрала не адну сотню гасцей, якія прыйшлі павіншаваць любімы калектыву: прадстаўнікі раённай і мясцовай улады, шклозавода "Ялізава", музычнай школы.

АСІПОВІЧЧИНА

Гаспадары ўрачыстасці дарылі ўсім прысутным сваю творчасць, сатканую з разнастайных песень, што ўваходзяць у сённяшні рэпертуар, а таксама з тых, якія выконваліся першымі ўдзельнікамі ансамбля.

Прыемна, што нягледзячы на сталы ўзрост, некаторыя з самадзейных артыстаў фальклорнага ансамбля "Вячор-

"Вечарынка" запрашае

кі" — менавіта з такой назвай першапачаткова выйшла на сцэну пяцёр ужо ў далёкім 1974 годзе — знаходзіліся сярод пачасных гасцей і актыўна падпявалі знаёмыя песні, якія ліліся з вуснаў цяперашніх спявачак калектыву.

Вядучыя ўспомнілі добрымі словамі першага кіраўніка ансамбля, загодчыцу клуба шклозавода "Кастрычнік" Галіну Заварзіну і баяніста Мікалая Баразну. Роўна 35 гадоў працягвае традыцыі распачатай папярэднікамі песеннай справы і выводзіць калектыву на новы ўзровень цяперашні мастацкі кіраўнік Джэма Рабана, высокі прафесіяналізм якой дазваляе пастаянна дабівацца станоўчых вынікаў у дзейнасці.

Амаль 20 гадоў таму калектыву атрымаў званне "народнага" і новы статус — народны ансамбль народнай песні "Вечарынка". Пастаянны пошук, рэпетыцыі, выступленні на аглядах-конкурсах, фестывалях сталі для калектыву нормай творчага жыцця. А значыць, песні будуць гучаць і гучаць.

Ніна ВІКТОРЧЫК

Пад час юбілея. / Фота аўтара

Тактыка культурнага развіцця

Рэлаксацыя па-беларуску

Турыстычны бізнес. У многіх краінах свету ён прыносіць каласальныя даходы. І хаця наш беларускі пейзаж мо і больш сціплы ў параўнанні з некаторымі іншымі краінамі — адсутнічае мора-акія, — але ж і нам ёсць што прапанаваць свету.

Знакамітая прыгажуня Нароўля, заліўныя лугавіны, лясы, шматлікія прытокі Прыпяці, унікальныя народныя абрадавыя, фальклорныя, рамесныя традыцыі, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва заўжды выклікаюць цікавасць у гасцей Нароўляншчыны. Раней суды ехалі адпачываць з усяго былога СССР.

Што рабіць работнікам культуры ў наш час, каб гасцей у раёне стала больш і суды зноў ехалі турысты?

Гэтай праблеме і быў прысвечаны раённы семінар клубных работнікаў "Этнатурызм як рэсурс культурнай ідэнтыфікацыі рэгіёна", які прайшоў пры падтрымцы аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Нароўлянскага райвыканкама. Работнікі Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці пазнаёмілі ўдзельнікаў з універсальнымі брэндамі, візуальнымі сімваламі, старажытнымі аўтэнтычнымі і абноўленымі каляндарна-земляробчымі святамі ды абрадамі, якія захаваліся і бытуюць зараз у актыўнай форме ў вёсках Гомельшчыны, а таксама з цікавымі аб'ектамі прыроды — камянямі, крыніцамі і дрэвамі.

Удзельнікі семінару наведлі Канатоўскі сельскі клуб, дзе убачылі "Куток чароўных зёлак" і пакаштавалі гаючыя напоі з лекавых траў, убачылі тэатралізаваны паказ абрады "Прыманне ў дзеўкі". Пасля чаго адбыўся пераезд семінарыстаў да цудоўнага "Дрэва каханья", дзе кожны з жадаючых павесіў на яго каляровую стужку і загадаў жаданне, якое, па ўяўленнях жыхароў Нароўляншчыны, заўсёды збываецца.

У вёсцы Вербавічы работнікі культуры наведлі царкву XIX стагоддзя Святой Параскевы Пятніцы. Потым адбылося выступленне народнага фальклорнага ансамбля "Спадчына" пад кіраўніцтвам Аляксея Зуева...

Не менш адметны і Брагінскі раён. Клубныя, бібліятэчныя і музейныя работнікі ў свой час нават вызначылі мясцовыя "Сем цудаў Брагіншчыны", аб якіх у час работы семінару з выкарыстаннем фота- і відэамаатэрыялаў нагадала прысутным старшы навуковы супрацоўнік Гістарычнага музея з карціннай галерэяй Алеся Даўгулявец. Дырэктар раённага метадычнага цэнтра народнай творчасці і культасветработы Валянціна Раманюк расказала аб традыцыйных іміджавых культурных мерапрыемствах раёна.

Вельмі папулярныя ў раёне "Тыдні традыцыйнай вышывкі". Па словах дырэктара Асарэвіцкага дома народнай творчасці Ніны Чарнянок, яны цікавыя і ўдзельнікам, і наведвальнікам. Іх правядзенне ўздымае рэйтынг як майстрых, так і самога раёна. З праектам "Маёй зямлі куточак дарагі" пазнаёміла ўдзельнікаў семінару метадыст Брагінскага раённага дома культуры Любоў Дубадзел...

У Мазырскім раёне дырэктар арганізацыйна-метадычнага цэнтра культуры Валеры Чаранкоўскі прадэманстравалі прысутным відэафільм аб традыцыйнай культуры Мазыршчыны. Аб народных святах — "Каляды", "Мікола" вёскі Прудок, якія могуць быць цікавымі гасцям Мазыршчыны, расказала дырэктар Прудкоўскага сельскага дома культуры Наталля Прус. Гісторык, краязнаўца Аляксандр Бобр звярнуў увагу прысутных на сакральныя месцы і помнікі прыроды раёна. Пасля чаго адбылася прэзентацыя новай экспазіцыі "Водныя рэсурсы Мазыршчыны", з якой пазнаёміла дырэктар Эколага-культурнага цэнтра Тамара Гарчаніна.

Людміла МЕЛЬНИКАВА,
вядучы метадыст па народных традыцыях і абрадах Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці

Старая ініцыятыва ў новым развіцці

Ансамбль "Круцікія музыкі".

Калектывы "Мінскія музыкі" і "Дударыкі".

Фестываль прыехаў у сталіцу

У мінулую пятніцу, 12 снежня, у Палацы культуры МТЗ прайшла якасна новая для сталіцы акцыя: у Мінск з Паставаў прыехаў Міжнародны фестываль народнай музыкі "Звіняць цымбалы і гармонікі". Аўтар і каардынатар праекта — Тадэвуш Стружэцкі. Дакладней кажучы, прайшоў канцэрт фестывальных лаўрэатаў. Яшчэ можна было назваць генеральнай рэпетыцыяй перад юбілейным (25 гадоў) фэстам, што пройдзе ў Паставах наступным годам. Урэшце, справа не ў назвах, справа ў тым, што такога сталіца яшчэ не бачыла. Але, па ўсім было заўважна, засталася задаволенай...

Яўген РАГІН / Фота аўтара

Выдаткі

Пачнем з матэрыяльнага. Для таго, каб да пытання, звязанага з грашыма, ужо не вяртацца. Хапае больш цікавых тэм. Але куды без каштарысаў, рэнтабельнасці, цэнаўтварэння ды камандзіровачных выдаткаў? Гэта ж не жартачкі: узяць ды прывезці ў Мінск рэгіянальнае свята разам з лаўрэатамі і журы. Кіраўніцтва Пастаўшчыны палічыла рэалізацыю такой акцыі справай асабістага гонара.

Як распавядае намеснік старшыні тамтэйшага райвыканкама Юрый Кісялёў, сродкі былі знойдзены без прамаруджванняў. І для пярэбараў ці не 20-ці гуртоў і салістаў, для арганізацыі ў фае ПК МТЗ выставак-прэзентацый работ майстроў з Пастаўскага дома рамёстваў ды фотадакументаў, што засведчылі-занатавалі гісторыю фэсту... Дык вось, частка грошай была выдаткавана з раённага бюджэту, а частка — з пазабюджэтных сродкаў, заробленых установамі культуры Пастаўшчыны. Больш за тое, кожны самадзейны артыст, член афіцыйнай дэлегацыі меў магчымасць атрымаць камандзіровачныя. Каля 20 мільёнаў пайшло на арэнду залы, рэкламу падзеі. Кошт білета ў адпаведнасці з гэтым дазгляду 50 тысяч рублёў. У фае перад пачаткам дзеі кожны ансамбль меў магчымасць прадаць дыскі з уласнымі кампазіцыямі. Кожны з іх каштаваў 40 тысяч. Народ з цікаўнасцю дыскі тыя і разглядаў, і купляў.

Меркаванні

Вячаслаў Бацэчка — гарманіст ансамбля "Мінскія музыкі", дыпламант фестывалю, упэўнены, што калі б не было сённяшняга канцэрта, яго вар-

Ці стане праект узорам для іншых?

та было б прыдумаць. Маўляў, хто ў Мінску ведае пра тое, якія культурна-мастацкія вяршыні скараюцца ў рэгіёнах, і калі Магамет не ідзе да гары... Цяпер галоўнае, упэўнены гарманіст, працягнуць добрую справу. І яшчэ адзін немалаважны аспект. Для арганізатараў фэстаў вельмі патрэбна прафесійная ацэнка. А не да кожнага з іх спецыялісты са сталіцы дабіраюцца. Цалкам згодны!

Кіраўнік Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь, фальклорнага ансамбля "Дударыкі" і ансамбля "Мінскія музыкі" Дзмітрый Ровенскі, з якім сустрэліся перад канцэртамі, запэўніў, што сённяшняе дзеянне не стане прадуктам для, так бы мовіць, унутранага фестывальнага спажывання яго ўдзельнікамі, на прэзентацыю абавязкова прыйдуць і мінчкі, бо стаміліся людзі без свайго роднага ды яшчэ такога арыгінальнага. А яркай ды адметнай прапановы на такі запыт ні радыё, ні тэлебачанне пакуль не даюць. Колішнія перадачы "Вячоркі", "Дудка беларуская", "Спявай душа" засталіся толькі ва ўспамінах. Дзе альтэрнатыва? І гэта пры тым, што Мінск абсалютна не ведае, дзе ды які фестываль адбываецца ўлетку. Няма пакуль традыцыі фестыв-

Танцы пад "Пазер'е".

Аншлаг у Палацы культуры МТЗ.

вальнага турызму: усёй сям'ёй ехаць на выхадныя не на банальнае лецішча, а на яркі фестываль, да прыкладу, у Паставы ці, скажам, у Дуброўна...

Вынікі

Такое было хіба што ў маім дзяцінстве, калі перад пачаткам кіно ці спектакля ў фае грала музыка, танцавалі пары. Так што многія ўвечары 12 снежня вярнуліся ў маладосць. У фае Палаца культуры МТЗ не шкадаваў сябе Заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь, ансамбль народнай музыкі "Пазер'е" з Паставаў (ён, дарэчы, не толькі браў удзел у канцэрце, але і бліскача пацвердзіў сваё ганаровае званне). Спачатку танчыць пачалі самыя смелыя. Неўзабаве ў пляс пайшлі ці не ўсе прысутныя ў фае: ад старых не адставалі і маладыя. Так што дзея пачалася задоўга да афіцыйнага канцэрта...

Я, шчыра кажучы, сумняваюся, што канцэрт стане аншлагам. Усё ж не Стас Міхайлаў выступае. Не. Вольных месц практычна не было. Ды і ўвогуле на самых разнастайных імпрэзах нацыянальнага характару цяпер збіраецца ўсё больш і больш народу. Адзінота ў шматлюдным Сеціве па-

чала, відаць, надакучаць. Цяпер модна ўсведамляць сябе беларусам, адчуваючы плячо аднадумцы. Тым больш, калі вам прапаноўваюць арыгінальны праект, не сапсаваны сталічным, даруйце, снабзімам. Інакш кажучы, рэалізацыя білету акупіла выдаткі на арэнду, рэкламу і харчаванне ўдзельнікаў канцэрта.

Хто наступны?

Прэцэдэнт створаны. Хто працягне "экспансію" рэгіянальных фэстаў на сталічных сценах і ператворыць прэцэдэнт у тэндэнцыю? А пагадзіцеся, што прэтэндэнтаў на творчую завяву Мінска на Беларусі шмат. Не толькі мной пацверджана, што адсталяў на гэта права фестываль фальклорнага мастацтва "Берагіня" з Акцябрскага, нацыянальных культур з Гродна, сямейнай творчасці са Слоніма, духавой музыкі "Беларускія фанфары" з Баранавічаў, дзіцячай творчасці "Залатая пчола" з Клімавічаў...

Час, словам, распачынаць агульнарэспубліканскую акцыю "Фестывалі пашыраюць межы". Пачатак, прыгожы і годны, пакладзены Паставамі. Хто наступны?

У той час, як бурлілі жарсці Нацыянальнай тэатральнай прэм'іі, у Гомелі пачалося сваё свята з нагоды 75-гадовага юбілея Гомельскага абласнога драматычнага тэатра).

Надзея БУНЦЭВІЧ

Із фэстываль тэатральнага мастацтва ладзіцца ажно з 1989 года, але апошнім часам — раз на тры гады. Мне давалося пабываць на цяперашніх 12-х "…Сустрэчах", захапіўшы (з-за вышэй азначанага "храналагічнага супадзення") толькі іх другую частку: тры спектаклі і юбілейную тэатралізаваную ўрачыстасць. Здзівіла многае. Нават не геаграфія ўдзельнікаў (акрамя Беларусі, былі тэатры з Расіі, Украіны, Казахстана, Малдовы), а сам фэстывальны фармат.

Праграма ўключала адно ўлюбёных публікай "лёгка жанры": камедыі, меладрамы, тэатралізаваныя вечарыны. Паўплывала 75-годдзе тэатра? Успрыняцце фэстывальных спектакляў як святочных падарункаў? Але і раней, мяркуючы па афішах, такі кірунак пераважаў. На гомельскім свяце пануе папраўдзе атмасфера святкавання, а не фэстывальнага эксперыментатарства.

У гэтым, здавалася б, няма нічога дрэннага. Бо ў свеце існуюць розныя фэстывальныя мадэлі. Важна адно: пры любым з варыянтаў галоўнай адметнасцю фэстывалу застаецца высокі мастацкі ўзровень таго, што ўключана ў яго праграму. А менавіта з гэтым складнікам і існуюць на "Славянскіх тэатральных сустрэчах", як мне падалося, праблемы. Яны яшчэ больш кідаюцца ў вочы на фоне вельмі добрай арганізацыі свята, дзе не ўзнікае ні замінак, ні прыкрых непаразуменняў: госці атрымліваюць не толькі выдатныя побытавыя ўмовы, экскурсіі, але і сапраўдную сардэчную цеплыню. Што ж яны прапануюць узамен?

Лірычная камедыя "Лёвушка" Дзяржаўнага маладзёжнага драматычнага тэатра "З вуліцы Ружаў" (Кішыніў) асацыявалася не столькі з успамінам пра дзяцінства — "чароўным, цудоўным светам, дзе ўсё было вясёлкавым", як пазначана ў анатацыі да спектакля, колькі з правінцыйнай аматарскай спробай, дзе нават і пастаноўкі папросту няма. Бо за-

мест яе — нават не прачытаны, а толькі агучаны на гэтым школьным узроўні аповед. Асабліва крыўдна было тое, што гэты ж тэатр на іншых беларускіх фэстывалах паказваў куды лепшыя спектаклі.

Затое сапраўдным адкрыццём сталася "Тамбоўская казначэйша" М.Лермантава — монаспектакль народнага артыста Кыргызстана, актёра Акадэмічнага рускага тэатра драмы імя М.Горкага (Казахстан) Сяргея Мацвеева. Здавалася б, аповесць у вершах (а менавіта так вызначаецца жанр літаратурнай асновы спектакля) вельмі цяжка паддаецца тэатралізацыі.

Хіба музыка і тэатральныя шумы. А галоўнае — майстэрства актёра. Бо "карцінка", што паўставала перад намі, "малявалася" не столькі праз відовішча, колькі — праз нашу ўласную фантазію. Замест ілюстрацыйнага люстэрка — тэатральная ўмоўнасць, праз якую і "дамалёўвалася" ўсё астатняе, сыходзячы са змены тэмбра голасу, з інтанацыяй, рухаў, павароту галавы, позірку. Артыст схіляўся да крэсла — а ў ім быццам сядзела гераіня. Мы яе "бачылі"! Бо адчувалі характар, парывы душы, усё тое, што кіравала яе ўчынкамі. І так — у дачыненні да кожнай драбязі.

Арганізатары падкрэслівалі, што намагаліся зрабіць фэстываль як мага больш зручным для публікі, таму было ўсяго па адным спектаклі на дзень. На адной і той жа сцэне — таксама для зручнасці. Але ў горадзе, акрамя згаданага драматычнага і ляльчанага, існуе (таксама побач!) яшчэ Гомельскі гарадскі маладзёжны тэатр. Там акурат у наступны пасля "…Сустрэч" дзень ладзілася свая прэм'ера — спектакль "Жанчына чакае… альбо Сповідзь эгаісткі" М.Крыстофера ў пастаноўцы Юрыя Вуты. Чаму б не далучыць да фэстывалу не толькі замежных гасцей, але

Што ў вас новага?

Дыяменты памяці

Літаратурны музей М.Багдановіча

9 снежня ў Мінску адзначалі сто дваццаць трэці дзень нараджэння Максіма Багдановіча. Цэнтрам урачыстасцей стаў літаратурны музей беларускага класіка, які ў гэты дзень даў сваім наведнікам своеасабліваю справядзачу, бо на працягу года як супрацоўнікі музея, так і іншыя даследчыкі актыўна вялі працу па пошуку, збіранні і асэнсаванні рэліквій, звязаных з лёсам і творчасцю Максіма Багдановіча.

Адмыслова да падзеі была адкрыта экспрэс-выстаўка "Дыяменты памяці": там былі прадстаўлены найбольш цікавыя прадметы, якія паступілі за апошні час у музейную калекцыю. Іэта фотаздымкі і ліставанне стрыечнай пляменніцы паэта Наталлі Кунцэвіч і яго брата Паўла Багдановіча, а таксама карціна Паўла Семчанкі "Перапісчык", выкананая ў рэдкай тэхніцы (латунь, дрэва; траўленне, таніраванне).

У гэты дзень музей атрымаў каштоўныя і нечаканыя падарункі. Мастак Уладзімір Крукоўскі перадаў у фонды свой плакат да 90-годдзя Максіма Багдановіча, а таксама афорт Уладзіміра Жука "Слуцкія ткачыкі".

Пасля прайшла вечарына "З глебы на прастор прабіцца", на якой вядомыя дзеячы культуры і багдановічанаўцы віншавалі ўсіх са святам і дзяліліся сваімі знаходкамі.

Дырэктар Дэпартамента па архівах і справаходстве Міністэрства юстыцыі Уладзімір Адамушка перадаў музею копіі дакументаў, датычных Максіма Багдановіча і яго сям'і, з Дзяржаўнага архіва Ніжагародскай вобласці. Раней гэтыя дакументы былі цяжкадаступнымі для беларускіх даследчыкаў і вельмі рэдка выкарыстоўваліся біёграфамі і даследчыкамі творчасці паэта.

Дырэктар Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва Ганна Запарыка перадала музею расчытаныя ёй лісты Зоські Верас да Алеся Бачылы. Лісты захоўваюцца ў БДАМЛІМ, але складаны для прачытання почырк сяброўкі Максіма Багдановіча пакідаў іх па-за шырокім ужыткам. У гэтых лістах Зоська Верас вельмі падрабязна апісвае свае мінскія сустрэчы з Максімам Багдановічам.

Загадчык кафедры беларускай філалогіі БДТУ Мікалай Трус распавеў пра адшуканую ім публікацыю ўкраінскага перакладу нарыса М.Багдановіча "Беларускае адраджэнне" ў венскай газеце "Вістник Союза вызвалення Украіны" (1916 год), а таксама выяўлены ім пераклад "Апокрыфа" М.Багдановіча на ўкраінскую мову.

Літаратуразнавец Ціхан Чарнякевіч прадставіў аднатомнік твораў Максіма Багдановіча, які выйшаў нядаўна ў серыі "Залатая калекцыя беларускай літаратуры". У гэтай кнізе былі змешчаны не толькі творы Максіма Багдановіча, але і, як меркавалася, страчаныя матэрыялы пра яго. У прыватнасці, упершыню з 1920-х гадоў былі перадрукаваны ўспаміны Хведара Імшэнніка пра Максіма Багдановіча і літаратуразнаўчыя артыкулы Уладзіслава Дзяржынскага.

Вядучы навуковы супрацоўнік музея "Беларуская хатка" Ірына Мышкавец распавяла пра знаходку рускамоўнага фельетона Максіма Багдановіча "Міжнародны чэмпіянат і яраслаўцы" і магчымасці, якія адкрывае для даследчыкаў творчасці Багдановіча стварэнне інтэрнэт-бібліятэкі і інтэрнэт-архіваў, бо фельетон быў знойдзены менавіта ў электроннай падшыўцы яраслаўскай газеты "Голос" за 1909 год.

Вечарына завяршылася выступам гурта "Нельга забыць", які прадставіў некалькі кампазіцый са свайго альбома на вершы Максіма Багдановіча.

Юлія МАЦУК,
загадчык культурна-адукацыйнага аддзела Літаратурнага музея
Максіма Багдановіча

Сустрэцца ў Гомелі. Тэатральным!

Сцэна са спектакля "Вялікі дзень" Калінінградскага абласнога драматычнага тэатра. / Фота прадстаўлена тэатрам

Бо ўзнікае небяспека "закаляхаць" глядача рыфмамі-рытмамі, згубіўшы пры гэтым сэнс. І ўвогуле замест спектакля зрабіць сеанс "мастацкага чытання", дзе тэатральныя сродкі будуць хіба ілюстраваным дадаткам да кнігі. Але ж мы ўбачылі — менавіта спектакль! Пры тым, што не было ні касцюмаў, ні сцэнаграфіі, ды і сам паказ адбываўся ў звычайным пакоі, нават без аніякага под'юма "ў ролі" сцэнічных падмосткаў. Была

■ Насычанасць афішы — мабілізуе, а не расхалоджвае. Да таго ж на фэстываль міжнароднага статусу павінен працаваць увесь горад, у той ці іншай меры — усе творчыя калектывы, упрыгожваючы праграму размаітай каляфэстывальнай атмасферай. Тады, мабыць, ускалыхнецца і публіка...

З падобнымі спектаклямі Сяргей Мацвееў ездзіць не толькі па школах, далучаючы юнакоў і дзяўчат да літаратурнай класікі. "Каменны госьць" А.Пушкіна з поспехам паказваўся ў Іспаніі. Падрыхтавана і "Пікавая дама". А вось ідэя аўдыёвыданняў (ці, можа, радыёспектакляў), па словах артыста, не знайшла пакуль у яго краіне падтрымкі.

Парадокс, але апісаны монаспектакль узнік у межах фэстывалу як... закрыты прагляд. Яго ўбачылі толькі госці, а не публіка. Пэўна, сам артыст надта позна прапанаваў свой праект арганізатарам. Удвая шкада! Бо ў Гомелі ёсць пляцоўкі, прыдатныя для такіх паказаў.

і бліжэйшых суседзяў? Да ўсяго была б яшчэ большая папулярнасць айчыннага тэатральнага мастацтва, якое на "…Сустрэчах" прадстаўлялі гаспадары і Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы.

У межах фэстывалу прайшоў "круглы стол" з удзелам дырэктараў тэатраў СНД. На ім гучалі прапановы, як зрабіць "…Сустрэчы" яшчэ больш адметнымі. Дырэктар Гомельскага тэатра Ірына Пыркова сама скіравала размову менавіта ў гэтае рэчышча. Было відавочна, што яна шчыра зацікаўлена ў далейшым развіцці фэстывалу па найбольш адметным шляху, у перайманні замежнага вопыту. Каб знайсці фэстывалу "свой твар", прысутныя раілі скіравацца, у адпаведнасці з назвай форуму, на славянскую класіку. У перспектыве — паказваць спектаклі не адно ў Гомелі, але і ў блізкіх да яго ўкраінскіх і расійскіх гарадах.

Ды ўсё ж, на маю думку, пачынаць трэба з уласных рэсурсаў. На юбілей з'ехаліся тыя, хто працаваў у тэатры ў розныя гады. Сярод іх — такія медыйныя асобы, як знакаміты артыст Павел Харланчук, рэжысёр Сяргей Кавальчык. Чаму б не задзейнічаць іх у праграме? Насычанасць афішы — мабілізуе, а не расхалоджвае. Да таго ж на фэстываль міжнароднага статусу павінен працаваць увесь горад, у той ці іншай меры — усе творчыя калектывы, упрыгожваючы праграму размаітай каляфэстывальнай атмасферай. Тады, мабыць, ускалыхнецца і публіка...

■ Кажа эксперт

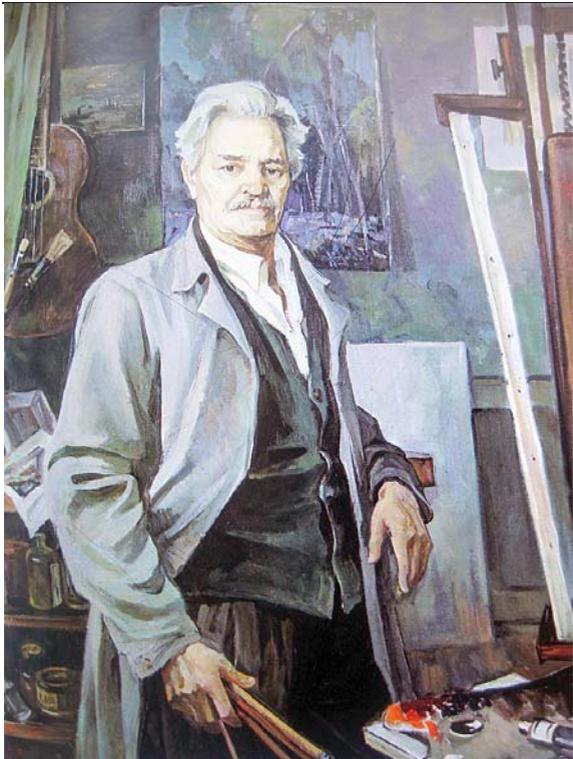
Аляксандр НОВІКАЎ,

дырэктар Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра:

— Любы фэстываль, як і ўсялякае іншае мерапрыемства, вызначаецца найперш кашальком. Зыходзячы з таго, колькі грошай ёсць (ці будзе) у кішэні, і пачынаецца фарміраванне фэстывальнай праграмы. Ні для каго не сакрэт, што менавіта бюджэт шмат у чым вызначае яе асаблівасці: ці запысім мы той або іншы тэатр — ці не хопіць на гэта сродкаў. Дый у дачыненні да пэўнага тэатра і таго, які менавіта спектакль ён прывязе, спрацоўвае ўсё тая ж формула. Бо адзін спектакль разлічаны на ўсю трупу і патрабуе некалькі фур для перавозкі дэкарацый, а ў другім заняты ўсяго некалькі артыстаў і мінімум сцэнічнага абсталявання.

Вядома, акрамя бюджэту, трэба ўлічваць яшчэ і канцэпцыю самога фэстывалу. Той жа "M@rt.кантакт", да прыкладу, арыентуецца на моладзь. Гэта прапісана нават у назве — Міжнародны маладзёжны тэатральны форум. Маецца на ўвазе і творчая моладзь, якая паказвае ў нас свае праекты, і маладзёжная аўдыторыя, якой яны адрасаваны, і, шырэй, спектаклі, маладыя па духу. Усё разам гэта накіравана яшчэ і на фарміраванне дасведчанага, зацікаўленага глядача, які прыходзіць у тэатр не толькі каб адпачыць, але і каб далучыцца да чагосьці новага, паразважаць над актуальнымі праблемамі, паспрачацца над іх вырашэннем. Выхоўванне публікі патрабуе неверагодных намаганняў — і пачынаць трэба з моладзі. Мы гэта разумелі, таму і склалі адпаведную канцэпцыю.

Увогуле, чым больш будзе фэстывалаў з рознымі канцэпцыямі, тым лепей. Не адно для публікі, але і для развіцця нацыянальнага тэатральнага мастацтва. Ды ўсё роўна, канцэпцыя без бюджэту — нішто. Заўсёды ёсць і будучы нажніцы паміж тым, што мы хацелі б прывезці, і тым, што ў выніку "пацягнем". Таму вялікі дзякуй усім, хто нам дапамагае! Без дзяржаўнай падтрымкі фэстываль не адбыўся б.

Раіса Кудрэвіч. Парэтрэт бацькі.

Убачыць незвычайнае ў звычайным — мабыць, галоўная "фішка" пейзажнай творчасці Раісы Кудрэвіч. Ну вось хоць гэтая ранняя восень з палаючым золатам кляновай лістоты, адбітай у рачной вадзе ("Восень у парку"). Так і бачыш: мастачка імкнулася імгненна схопіць і на вякі захаваць увесь гэты мажор фарбаў. Маленькі кавалачак вялізнага прыгожага свету, кароткі лірычны верш у жывапісе! Сказана ўсяго некалькі "слоў", але як сказана — з вельмі цёплым пачуццём, з мяккай задзішчанацю. У палотнах "Зіма ў Астрашыцкім гарадку", "Вечар у Прылуках", "Перад навалніцай", "Адліга" — непасрэднасць і чысціня светаўспрымання, складаны спляў настрою. І выкананы яны з вялікім жывапісным майстэрствам, з тонкім адчуваннем каларыту. Думаю, што менавіта ў жанры пейзажа Раіса Уладзіміраўна і да сённяшняга дня застаецца ў беларускім жывапісе адной з таленавітых паэтак Любові ды Радасці...

Барыс КРЭПАК

Бацька і дачка Кудрэвічы: лёсы дынастыі мастакоў

Але фігуратыўная кампазіцыя ўсё ж стала галоўным "брэндам" у творчым жыцці Раісы Кудрэвіч, і ў гісторыю беларускага мастацтва яна ўвайшла перш за ўсё фігуратыўнай карцінай. Адна з апошніх сустрач з мастачкай адбылася ў мяне гады за два да яе адыходу з жыцця. Менавіта тады яна падрабязна расказала мне і пра бацьку, і пра тое, як вучылася ў Віцебскім мастацкім вучылішчы, як стала мастачкай і што адбывалася з ёй у эвакуацыі ў гады вайны, а пасля — ужо ў родным горадзе Мінску. Вось пра ўсё гэта, выкарыстоўваючы таксама дакументы Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва, я папрабую зараз распавесці, надаючы асобную ўвагу жыццю Уладзіміра Мікалаевіча Кудрэвіча, бо пра яго сёння ўжо мала каму вядома.

Упершыню твора Раісы Кудрэвіч экспанавалася ў 1944 годзе на выстаўцы, прысвечанай 25-годдзю стварэння БССР. Вернісаж гэтай экспазіцыі адбыўся ў Маскве ў залах Трацякоўскай галерэі. Мастачка паказала эскіз да карціны "Мы адпомсцім" і палатно "Хлеб партызанам". Праўда, да гэтага яна прымала ўдзел яшчэ ў невяліччай абласной выстаўцы ў горадзе Кемерава, дзе жыла ў эвакуацыі разам з сям'ёй. Там жа асталаваўся і Адольф Гугель, яе будучы муж, які скончыў Віцебскае вучылішча, калі Раіса займалася на трэцім курсе. А наступіла яна сюды адразу на другі курсу 1937-м і вучылася ў педагогаў Івана Ахрэмчыка, Льва Лейтмана, Уладзіміра Хрусталёва, Аляксандра Мазалёва і Фёдара Фогта. Вучылася лёгка, іграючы, бо ў дзяцінстве, у мінскай школе, прайшла азы рысавання ў цудоўнага настаўніка, выдатнага графіка Аркадзя Астаповіча. Пад ягоным кіраўніцтвам выканала свае першыя сур'ёзныя "спробы пяра" — малюнкі да "Яўгенія Анегіна" і лермантаўскага "Дэмана". Зачын, хаця і дзіцячы, быў не жартоўны (дзяўчынка — і адразу пусцілася ў класіку!). Канешне ж, пытанні не стаяла — куды ісці вучыцца. Бацька побач, калі што; ну а галоўнае — моцнае жаданне стаць не проста мастачкай, а выдатнай мастачкай!

Раіса Уладзіміраўна ўспамінала: "Мне было шэсць гадоў. І вось аднойчы пайшлі мы з мамай (яе звалі Вольга Іванаўна, яна родам з Івянца) на базар. І там я ўбачыла сапраўднае свята: стракатыя сталы, заваленыя свежымі садавінай і гароднінай, гаваркі натоўп, шумныя зашывалы. Захацелася ўсё гэта намаляваць. Прышла дадому і адразу папрасіла ў таты каляровыя алоўкі. Уселася ў куточак і нарысавала ўбачанае: доўгія драўляныя сталы, вясковыя бабы ў квяцістых вопратках, горы садавіны, якую яны прадавалі. Так з'явіўся другі

Як расказаць пра "сваё" ...

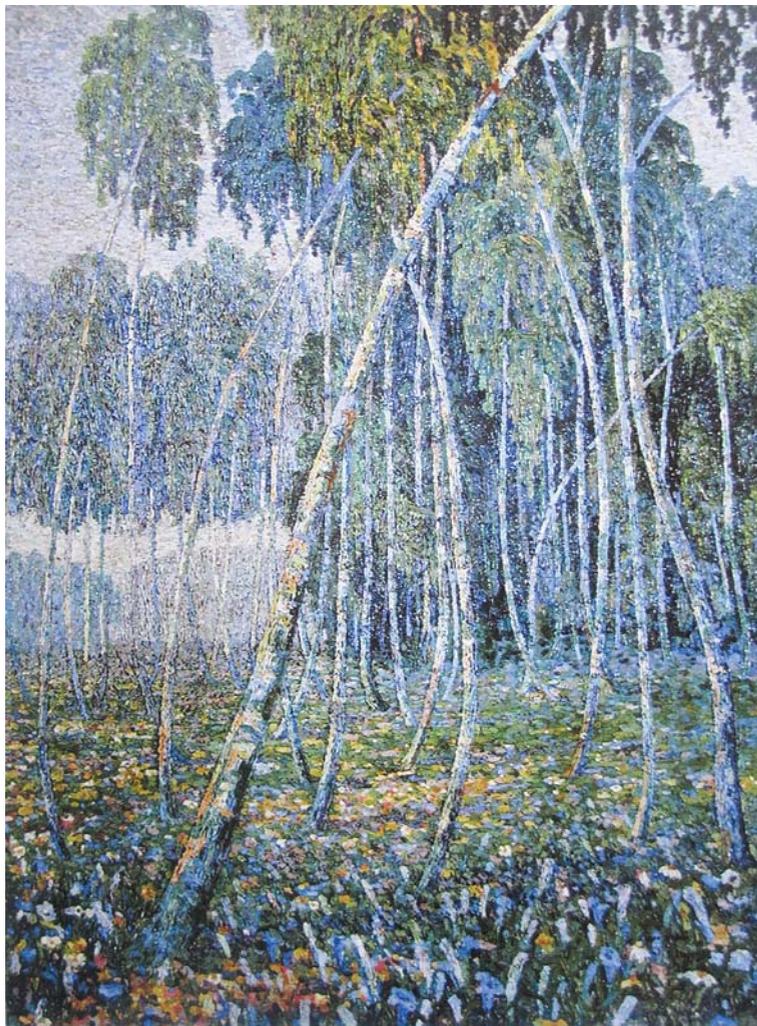
свет, дзе ўсё было ў маіх руках: як захачу, так і зраблю. А з ім — адчуванне нейкага шчасця!"

З таго часу на ўсё жыццё ў душы Раісы пасялілася гэтае адчуванне чалавечай дабрывы і радасці творчасці. Гады вучобы ў вучылішчы пакінулі глыбокі след у фарміраванні мастакоўскай натуры дзяўчыны. Дапамагала і моцнае захапленне рускім жывапісам Валянціна Сярова, Канстанціна Каравіна і некаторых перадзвіжнікаў.

Усё жыццё Раіса Кудрэвіч захоўвала добрыя сяброўскія адносіны з былымі студэнтамі вучылішча, з якімі яна ў Віцебску прайшла шлях даўжынёй у пяць гадоў. Гэта і аднакурснікі Сяргей Ткачоў, Юзаф Пучынскі, Алег Луцэвіч, Ісак Бароўскі, Мікалай Палянкоў, Анатоль Ткачонок, Аляксандр Шахноўч, Васіль Шыкін, Міхаіл Міхайлаў, асабліва сябрвала з аднакурсніцай Аляксандрай Паслядовіч; гэта і тыя, хто вучыўся тады на іншых курсах — Павел Масленікаў, Уладзімір Кульванюўскі, Валянцін Савіцкі, Уладзімір Дамарад, Мікалай Валынец, Леонард Ліхтаровіч, Іван Пешкур, Макс Гугель (брат Адольфа), Валяр'яна Жоўтак, будучы Герой Саюзна Саюза Міхаіл Зялёнкі.

Помніла яна і 15-гадовага Васіля Быкава, які ў 1939-м, прыехаўшы з вёскі, пачынаў вучыцца там жа на скульптара. Але доўга не пратрымаўся з-за таго, што адмянілі стыпендыі і жыць не было за што: прыкладна праз год ён апынуўся ў фабрычна-заводскім вучылішчы, а яшчэ да вайны экстрэмам здолее закончыць дзесяцігодку. Праз гады Васіль Уладзіміравіч аднойчы наведаў майстэрню Р.Кудрэвіч і А.Гугеля, і, як успамінала мастачка, яму вельмі спадабалася яе карціны "Накюрн" (пра салдат Вялікай Айчыннай у хвіліны адпачынку) і "Партызанам Беларусі прысвячаецца" (у сааўтарстве з Гугелем).

Чатыры гады жыцця Раісы Уладзіміраўны ў далёкай эвакуацыі не прайшлі дарэмна: тут яна набралася пэўнага жыццёвага досведу ў розных сферах дзейнасці: працавала ў калгасе вёскі Канцуеўка Аляксееўскага раёна Куйбышскай вобласці, выкладала рысаванне і чарчэнне ў Мартынаўскай сярэдняй школе Бузулускага раёна Чкалаўскай вобласці, потым, да вяртання на радзіму, была інспектарам па

Уладзімір Кудрэвіч. "Раніца вясны".

Пачатак аповеду пра Уладзіміра і Раісу Кудрэвічаў — у "К" № 49. Сёння — працяг эсэ Барыса Крэпака.

культуры Кемераўскага аблвыканкама. Ну і малявала, канешне.

А побач заўсёды быў бацька. Ён таксама ў эвакуацыі разгарнуў бурную дзейнасць: у цяжкіх умовах арганізаваў Кемераўскае аддзяленне Саюза мастакоў СССР і стаў яго старшынёй. Змог нават зрабіць сваю персанальную выстаўку ў Кемерава, дзе паказаў сотню новых твораў, палова з якіх была прысвечана роднай Беларусі, бо многія палотны і акварэлі пісаў па памяці. У 1944 годзе атрымаў ордэн "Знак Пашаны" і ганаровае званне "Заслужаны дзеяч мастацтваў БССР", а праз год — медаль "За доблесную працу ў Вялікай Айчыннай вайне 1941 — 1945 гг."

...Вось тут я спынюся, каб расказаць больш падрабязна пра гэтага чалавека, чыстакроўнага беларуса, які ўсё жыццё аддаў адной, але палымянай страсці — пейзажу. Сам я

мастака не ведаў — ён памёр у 1957 годзе. Але чытаў некаторыя яго лісты апошніх гадоў жыцця. Так, у лісце мастаку Мікалаю Дучыцу (1956) са Львова, дзе Кудрэвіч лячыўся, ён пісаў: "Працаваць, працаваць і яшчэ раз працаваць... Няхай жыве беларускі пейзаж!" І ў другім лісце: "Унутры ў мяне ўвесь час бурліць жыццё, барацьба за яго і барацьба за высокую якасць нашага мастацтва". Цяжка хворы, ён усё яшчэ спрабаваў ствараць і напісаў акварэллю апошні свой пейзаж "Лясная рэчка". Калісьці, па просьбе яго дачкі, я пісаў пра Уладзіміра Кудрэвіча ў часопісе "Беларусь" (1974, №11): гэта было невялічкае эсэ пад назвай "Пясняр роднага краю" ў сувязі з 90-годдзем з дня яго нараджэння. З той пары, наколькі я ведаю, амаль нічога не з'явілася ў цэнтральных СМІ пра гэтага мастака.

Біяграфія Уладзіміра Кудрэвіча цікавая і павучальная. Нарadzіўся ён 25 лістапада 1884 года ў г.Чавусы Магілёўскай губерні. Бацька — памочнік начальніка гарадскога паштовага аддзялення. Маці памерла адразу ж пасля з'яўлення сына на свет. Але таму, што маладыя не былі фармальна зарэгістраваны, хлопчык лічыўся незаконна народжаным. І калі праз два гады памёр бацька, усе сваё адмовіліся ад выхавання Валодзі. Аднак знайшлася спагадлівая небагатая жанчына Вольга Туровіч, якая ўзяла хлопчыка да сябе. У сваіх аўтабіяграфічных нататках Уладзімір Мікалаевіч пісаў: "У 1890 годзе жанчына гэтая аддала мяне вучыцца грамаце ў Чавускае павятовае вучылішча, якое я закончыў праз два гады. У школьны перыяд свайго дзяцінства я вельмі захапляўся прыродай, назіраннем розных прыродных з'яў, калі наступала раніца, поўдзень, вечар ці ноч, калі ідзе навалніца, дождж, снег, плывуць аблокі і туманная смуга. Назіраючы за жывой прыродай, доўга прастойваў я, зачараваны, у роздумах каля плота ці праседжваў на прызбе сваёй хаты. З дрыжыкамі ў целе і з журботай на душы ішоў спаць... Самай вялікай радасцю і святая майго юнацтва стаў 25 лістапада 1901 года — мой дзень нараджэння, калі брат маёй выхавальніцы дзядзька Міша падарыў мне каробку акварэльных фарбаў і папку для захоўвання малюнкаў. На другі дзень я ўжо маляваў рэчку і царкву, якія былі добра бачны з двара. А потым гэты самы дзядзька Міша далучыў мяне да мастацтва праз знаёмства з літаратурна-мастацкімі часопісамі таго часу — "Нива", "Родина", "Пробуждение"... Шмат чаго мне далі і настаўнікі рысавання ў павятовым вучылішчы М.Сядоў і Ф.Гурыноў, якія раілі мне ехаць у Маскву і паступаць у Строгануўскую мастацкую школу. Але жыццё маё ў тую пару было вельмі цяжкае, бо мая добрая выхавальніца была беднай і пры ўсім жаданні не магла дапамагчы мне працягнуць далейшую адукацыю. Давялося думаць пра самастойны заробак і набыццё нейкай спецыяльнасці..."

А дзе набыць у Чавусах добрую спецыяльнасць? Канешне ж, на курсах паштова-тэлеграфнага аддзялення сувязі! І пасля трох месяцаў вучобы Уладзімір у красавіку 1903 года ўладкоўваецца на чыгуначны тэлеграф горада Гомеля, і гэта вызвала яго ад вайскавай павіннасці. Праз паўгода 19-гадовы юнак пераязджае ў горад Лібаву, дзе працуе тэлеграфістам на чыгунцы і адначасова наведвае Лібаўскую мастацкую школу. Пасля заканчэння ў 1906-м выкладае малюнак у чыгуначным вучылішчы, па-ранейшаму працуючы на тэлеграфіце.

Заканчэнне эсэ чытайце ў наступным нумары "К".

K

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі: ■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."

- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст."
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."

Выстаўкі: ■ Выстаўка твораў Марыі і Мікалая Ісаенкаў "Двое пад адной крышай" — да 26 студзеня 2015 года. ■ Выстаўка "Выратаваны каштоўнасці" — да 12 лютага 2015 года. ■ Выстаўка слупкіх паясоў са збору Нацыянальнага музея ў Варшаве — да 6 красавіка 2015 года. ■ Выстаўка, прысвечаная 75-годдзю музея, "Мастацтва рэстаўрацыі. Магія майстэрства" — да 12 лютага 2015 года. ■ Выстаўка аднаго твора: акварэль "Паляўнічыя на рацэ з забітым ласём" Юліяна Фалата — да 5 студзеня 2015 года. ■ Арт-праект "Дрыяды" (Ганна Герт, Дар'я Палуян, Ала Свірідзенка, Надзея Сліжэўская): фота, авангардныя касцюмы і аўтарскія ўпрыгожанні — да 12 студзеня 2015 года. ■ Выстаўка жывалісу і графікі Сяргея Кухто "Віцебскі кентаўр" — да 19 студзеня 2015 года.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВА ХІХ ст." г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі: ■ Інтэр'еры шляхецкай сядзібы". ■ Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча". ■ Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАКА-БІРУЛІ Ё Г. МАГЛЁВЕ г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. ХІХ ст."

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 00 05.

Экспазіцыі: ■ "Старажытная Беларусь". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". ■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў". ■ "Мастацтва ў гарадской культуры. ХІХ — XX стст."

Выстаўкі: ■ Выстаўка "Музей шакаладу "Nikolaus" — да сакавіка 2015 года. ■ Выстаўка "Музей ёлачных цацак" — да 15 лютага 2015 года. ■ Выстаўка аўтарскай лялькі "Спадарыня лялька" — да 1 лютага 2015 года.

■ Выстаўка твораў Яўгена Ждана і Аляксандра Рашэтнікава "Грані натхнення" — да 15 лютага 2015 года.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

Экспазіцыі: ■ "Мінск губернскай ў канцы XIX — пачатку XX стст." ■ "І 3'езд РСДРП у асобах". ■ "Жандарскі вышук у царскай Расіі". ■ "Гісторыя Дома-музея І 3'езда РСДРП". Выстаўкі: ■ "Васковыя фігуры" і "Аўто на далоні" — да 1 лютага 2015 года.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстаўка "Гісторыя і сучаснасць беларускага хакея".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі: ■ Геалогія і палеанталогія". ■ "Сезонныя змены". ■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін". ■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу". ■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу". ■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл". Выстаўка: ■ "Экзатычны мір" — да чэрвеня 2015 года.

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9А. Тэл.: 237 46 94. ■ Выстаўка "Велізарныя цмокі" — да 1 лютага 2015 года.

г. Мінск, пр. Ракасоўскага, 151/1. Тэл.: 291 99 51.

Экспазіцыі: ■ "Жывёльны свет Беларусі ў сезоннай дынаміцы". ■ "Каляводныя жывёлы". ■ "Птушкі нашага горада".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыі: ■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць". Кінапраграмы: ■ Тэматычная рэтра-праграма "Калядныя апавяданні" — да 31 снежня. ■ Персанальная праграма "Б.Б." — сімвал спакусы" — да 26 снежня. ■ Юбілейная рэтраспектыва "Кінаспадчына Беларусі: дасягненні розных эпох" — да 30 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі: ■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях". ■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — ХІХ стст.". ■ "Беларуская музычная культура ХХ ст.". ■ "Тэатральная культура Беларусі ХХ ст."

Выстаўка: ■ Выстаўка "45-ы сезон у Музычным тэатры" — да 24 снежня.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстаўка да 75-годдзя мастака-пастаноўчыка кінастудыі "Беларусьфільм" Уладзіміра Чарнышова "За парталам сэрны" — да 6 лютага 2015 года.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

■ Пастаянная экспазіцыя. Выстаўка: ■ Міжнародны выставачны праект з Музея Арміі (Стакгольм, Швецыя) "Рэчы паміж жыццём і смерцю" — да 25 студзеня 2015 года.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ" г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49. Палацавы ансамбль ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстаўка "Вялікая і забытая", прысвечаная Першай сусветнай вайне, — да 18 студзеня 2015 года. Ратуша

Развіртуалізацыя № 1

15 снежня рэдакцыя "Культуры", нашы пазаштатныя аўтары і калумністы, героі публікацый, чытачы сабраліся ў Літаратурным музеі Янкі Купалы, каб развіртуалізавацца ды пагутарыць пра тое, якой быць газеце далей. Не ўсе пункты погляду па розных прычынах прымальныя для распрацоўкі на перспектыву, але ўсе агучанае пазначылі і будзем шукаць магчымасці для ажыццяўлення вашых ідэй і прапаноў. Вялікі дзякуі ўсім за ўдзел!

Фота Кастуса АНТАНОВІЧА

■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстаўка "Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоз" — да 16 лютага 2015 года.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі: ■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". ■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра". ■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту. ■ Музейна-педагагічны праект "Крочам у школу разам з Коласам". Акцыі: ■ "Самы лепшы дзень" (Дзень нараджэння ў музеі). ■ Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселла — у музей!" (па папярэдняй дамоўленасці). ■ Музейная творчая майстэрня

(майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя: ■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам. ■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папарац-кветкі", "Вячоркі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў. ■ "Калядкі ў Купалавым доме" — з 20 снежня да 6 студзеня 2015 года (папярэдняе запіс абавязковы).

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

■ Выстаўка скульптуры Уладзіміра Жбанава "Ад мяне" — да 31 мая 2015 года. ■ Выстаўка "Мінск на старых паштоўках".

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыі: ■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры к. XIX — с. XX стст.

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА г. Мінск, пр-т Ракасоўскага, 49. Тэл.: 291 16 76.

Экспазіцыі: ■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Л.Шчамялёва". ■ Выстаўка: ■ Выстаўка акварэлей і графікі Эдмунда Вялічкі "Азірніся" — да 17 студзеня 2015 года.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

Выстаўка: ■ "Доблесць і слава. Даспехі і ўзбраенне XVI — XVII стст." — да 1 сакавіка 2015 года.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Выстаўкі:

Выстаўкі: ■ "Гісторыя ў пісьмёнах" (факсімільныя выданні старажытнарускіх летапісаў з аддзела рэдкай кнігі Гомельскай абласной бібліятэкі імя У.І. Леніна) — да 28 снежня. ■ "Рэтра-Гомель" — да 31 студзеня 2015 года.

Паўночнае крыло палаца Экспазіцыя: ■ "Свет звяроў Гомельшчыны". Выстаўкі: ■ Куток жывых экзатычных рэптылій.

Зімовы сад ■ Свет субтрапічных раслін і жывёл.

Белая гасцёўня ■ Канцэртная праграма "Калядныя імправізацыі ў выкананні Vasabi jazz band" — 23 снежня.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя. ■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы. ■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір. ■ "Музей крыміналістыкі". ■ Выстаўка, прысвечаная вызваленню Гомеля ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, "Гэту дату мы ў сэрцы нясем" — да 24 снежня.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

■ Экспазіцыя "Прырода Лідчыны". Выстаўкі: ■ "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...". ■ "Прадметы побыту к. ХІХ — пач. ХХ стст.". ■ "Прывітанне, ранейшая Ліда!". ■ "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60". ■ Турыстычна-пазнавальная праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку. ■ "Крылы над Лідай" — выстаўка да 100-годдзя Лідскага аэрадрома. ■ Выстаўка "Чарадзейны куфар". ■ Персанальная фотавыстаўка Алены Кавалёвай "Дзень, які натхніў".

ЛІДСКІ ЗАМАК ■ Камера катаваннюў. ■ Фотавыстаўка "Захаваем на вякі". ■ Партрэтная галерэя вялікіх князёў і каралёў. ■ Фотавыстаўка "Археалагічныя знаходкі Лідскага замка". ■ Выстаўка рэплік "Зброя Вялікага Княства".

ГАЛЕРЭІ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

■ Рэспубліканская мастацкая выстаўка лаўрэатаў, стыпендыятаў і дыпламантаў фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі — да 17 студзеня 2015 года.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс.: 290 60 10. ■ Выстаўка-ярмарка "50 ПЛЮС" — да 23 снежня

ТЭАТРЫ НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс.: 334 11 56. ■ 20, 21 — "Лебядзінае возера" (балет у 3-х дзях) П.Чайкоўскага. ■ 23 — "Лягучы Галандзец" (опера ў 3-х дзях) Р.Вагнера. ■ 24 — "Сільфіда" (балет у 2-х дзях) Х.Левенсхольда.

■ 26 — Гала-канцэрт зорак Вялікага тэатра Беларусі. ■ 27 — "Шапэніяна" Ф.Шапэна; "Кармэн-сюіта" Ж.Бізэ — Р.Шчадрына).

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Энгельса, 7. Тэл./факс.: 327 60 81. ■ 20 — "Пан Тадэвуш" А.Міцкевіча. ■ 21 — "Офіс" І.Лаўзунд. ■ 23 — "Хам" Э.Ажэшка.

■ 24 — "Translations" Б.Фрыла. ■ 26 — "Вечар" А.Дударова. ■ 27 — "Людзі на балоце" І.Мележа. ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ" г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс.: 334 60 08. ■ 23, 26, 27 — "Усе мышы любяць Цырк" В.Буслаевай. Пачатак а 12-й.

■ 23 — "Адамавы жарты" С.Навуменка. Пачатак а 19-й. ■ 24 — "Воук-мараплавец" С.Казлова. Пачатак а 12-й. ■ 24 — "Тры Жызлі" А.Курэйчыка. Пачатак а 19-й. Пачатак а 19-й. ■ 26 — "Фінт-Круазэ" Д.Багаслаўскага, В.Красоўскага.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

■ 20 — "Залатое кураня" У.Улановскага. Пачатак а 11.30. ■ 21 — "Бураціна.ВУ" (мюзікл у 2-х дзях) А.Рыбнікава. Пачатак у 11.30. ■ 24 — "Соф'я Гальшанская" У.Кандрусевіча. ■ 26, 27 — "Навагодніе пярэпалах у казачным каралеўстве" Е.Атрашкевіча — музычнае прадстаўленне (прэм'ера). Пачатак аб 11-й і а 14-й. ■ 26 — "Юнона" і "Авоць" А. Рыбнікава. Пачатак а 21-й.